

HOOFDSTUK 1

Mondialisering en toegenomen arbeidsmobiliteit

Mondialisering en toegenomen arbeidsmobiliteit

Ingevolge de globalisering komen meer mensen uit andere landen werken in België. Ook zien we een toename van het aantal Belgen dat eens ze op pensioen zijn verhuizen naar andere landen. Maar liefst 24 % van diegene die in 2019 de Ombudsdienst Pensioenen contacteerden¹ woonde in het buitenland. In dit eerste hoofdstuk staan we stil bij de problemen die mobiele (toekomstig) gepensioneerden die aanspraak kunnen maken op een Belgisch pensioen ondervinden.

1. Aanbeveling: in alle gevallen de mogelijkheid creëren het Belgisch pensioen met terugwerkende kracht toe te kennen indien het Belgische pensioen ingevolge het bereiken van de pensioenleeftijd niet automatisch werd onderzocht ten gevolge van woonst in het buitenland

Voor wie in het buitenland woont wordt het pensioen niet ambtshalve onderzocht op de pensioenleeftijd. De pensioendienst beschikt immers niet over de adressen om deze toekomstig gepensioneerden te contacteren. Voor sommige wordt dit opgevangen door later, wanneer ze het pensioen aanvragen, dit pensioen met terugwerkende kracht toe te kennen; voor anderen niet. De Ombudsman stelt hier een discriminatie vast en beveelt aan deze weg te werken.

DOSSIER 33447

De feiten

De heer Van Opstal, die nu 68 jaar oud is, klaagt bij de Ombudsdienst Pensioenen over het feit dat ingevolge zijn pensioenaanvraag van 20 februari 2019, zijn rustpensioen slechts werd toegekend vanaf 1 maart 2019 en niet met terugwerkende kracht tot 1 oktober 2016 (de eerste dag van de maand die volgde op zijn 65ste verjaardag). De heer Van Opstal woonde 15 maanden voor het bereiken van de pensioenleeftijd in Cambodja.

In zijn klacht deelde hij de Ombudsman mee dat hij in 2015 vanuit Cambodja een aanvraag had ingediend. Zijn aanvraag aan de FPD werd per aangetekende brief verstuurd, helaas heeft hij hiervan geen bewijs meer.

Uit zijn contacten met de Federale Pensioendienst bleek dat er geen spoor terug te vinden is van deze brief en dat de beslissing waarbij hem een rustpensioen als werknemer werd toegekend vanaf 1 maart 2019 dan ook correct was.

Aangezien de heer Van Opstal het hier niet mee eens is en de FPD bij zijn standpunt blijft, neemt hij contact op met de Ombudsdienst Pensioenen.

Bedenkingen

De pensioenwetgeving voor werknemers bepaalt dat “elke uitkering, het vakantiegeld en de verwarmingstoelage uitgezonderd, voorzien bij de wetgeving inzake werknemerspensioenen het voorwerp dient uit te maken van een aanvraag”² om deze te kunnen bekomen. Daarenboven bepaalt de wetgeving

¹ Het betreft zowel ontvankelijke klachten maar evenzeer vragen om informatie en onontvankelijke klachten gelet op de moeilijke bereikbaarheid van de FPD vanuit het buitenland (zie Jaarverslag 2018 p. 25-29).

² Artikel 9, § 1 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers (Belgisch Staatsblad van 16 januari 1968)

dat "(...) de aanvraag tot het bekomen van een rustpensioen ten vroegste mag worden ingediend de eerste dag van de maand die met een jaar voorafgaat aan de door de aanvrager gekozen ingangsdatum"³.

Voor de personen die niet woonachtig zijn in België, in één van de landen van de Europese Economische Ruimte, in Zwitserland, of in een land waarmee België een bilaterale overeenkomst inzake sociale zekerheid heeft afgesloten dient de aanvraag tot het bekomen van een rustpensioen als werknemer te gebeuren d.m.v. een per post aangetekende brief die rechtstreeks aan de Federale Pensioendienst wordt gericht.

De FPD heeft geen spoor teruggevonden van de aangetekende brief die de heer Van Opstal in 2015 heeft of zou gestuurd hebben. Ook uit ons nazicht van de gegevens in het elektronisch pensioendossier vanaf mei 2012 tot heden is er nergens een spoor van deze brief terug te vinden. Betrokkene zelf heeft ook het bewijs van de aangetekende zending niet meer.

Het is slechts wanneer de heer Van Opstal (die intussen opnieuw in België woont) op 20 februari 2019 via het gemeentebestuur van zijn woonplaats een aanvraag indient dat zijn rechten op een rustpensioen als werknemer onderzocht worden.

Was deze aangetekende brief wel te vinden dan zou het pensioen van de heer Van Opstal met terugwerkende kracht tot de maand volgend op het bereiken van zijn wettelijke pensioenleeftijd, met name 1 oktober 2016, kunnen toegekend worden (zie verder).

De Federale Pensioendienst kent hem, vermits er geen spoor te vinden is van de aangetekende zending, in overeenstemming met de wettelijke bepalingen vanaf 1 maart 2019 een rustpensioen toe⁴.

Bij de analyse rijst de vraag of het pensioen van de heer Van Opstal al dan niet automatisch moet worden onderzocht.

Het basisprincipe voor het verkrijgen van een sociale uitkering, zoals een pensioen, is het aanvragen ervan. Sinds het begin van zijn werkzaamheden in 1999 heeft de Ombudsman Pensioenen, zoals reeds vermeld in het handvest van de sociaal verzekerde, gepleit voor een ambtshalve toekenning wanneer dit materieel mogelijk is⁵.

De pensioenwetgeving bepaalt in welke gevallen de rechten op een rustpensioen als werknemer ambtshalve worden onderzocht, d.w.z. zonder dat een specifieke aanvraag noodzakelijk is. Deze vinden we terug in artikel 10 van het koninklijk besluit van 21 december 1967.

De meest toegepaste bepaling is artikel 10 § 3 ter van het koninklijk besluit van 21 december 1967 die is ingevoerd door het koninklijk besluit van 4 september 2002⁶ (voor de pensioenen die ten vroegste op 1 december 2003 ingaan) en luidt: "wordt eveneens ambtshalve onderzocht, het recht op rustpensioen van de persoon die zijn hoofdverblijfplaats in België heeft en ten vroegste op 1 december 2003 de pensioenleeftijd bereikt (...) op voorwaarde dat de beroepsbezigheid die in deze hoedanigheid werd uitgeoefend zijn onderwerping aan de pensioenregeling voor werknemers tot gevolg had. Aan de voorwaarde van hoofdverblijfplaats in België moet voldaan zijn de eerste dag van de vijftiende maand die voorafgaat aan de datum waarop de betrokkene de in het eerste lid bedoelde pensioenleeftijd bereikt".

3 Artikel 9, § 2 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers (Belgisch Staatsblad van 16 januari 1968)

4 Artikel 2 van de Wet van 20 juli 1990 tot instelling van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers en tot aanpassing van de werknemerspensioenen aan de evolutie van het algemeen welzijn bepaalt immers: "Het rustpensioen gaat in op de eerste dag van de maand volgend op deze tijdens welke de belanghebbende het aanvraagt en ten vroegste de eerste dag van de maand die volgt op de maand waarin hij de leeftijd van 60 jaar bereikt".

5 Artikel 8 van het handvest van de sociaal verzekerde bepaalt: "De sociale prestaties worden toegekend, hetzij ambtshalve telkens wanneer dit materieel mogelijk is, hetzij op schriftelijk verzoek (...)".

6 Koninklijk besluit van 4 september 2002 betreffende het ambtshalve onderzoek van pensioenrechten in de pensioenstelsels voor werknemers en voor zelfstandigen (Belgisch Staatsblad van 25 september 2002)

Gezien de heer Van Opstal 15 maanden voor het bereiken van de pensioenleeftijd niet in België woonde werd er door de FPD geen ambtshalve onderzoek opgestart.

Daarnaast is er nog het artikel 10 § 3 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 dat eveneens in een ambtshalve onderzoek voorziet van het recht op rustpensioen van de werknemer met name wanneer deze wegens het bereiken van de door de reglementering vooropgestelde leeftijdsgrens het recht op werkloosheids- of op ziekte- en invaliditeitsuitkeringen verliest⁷.

Dit artikel 10, § 3 moet dus in principe ook worden toegepast wanneer de betrokkene zich in het buitenland bevindt en een ziekte-, invaliditeits- of werkloosheidsuitkering van België ontvangt op de pensioenleeftijd.

Merk wel op dat zoals vermeld op pagina 34 van het Jaarverslag van de Ombudsdienst Pensioenen 2016 dit artikel in de praktijk zelden nog wordt toegepast vermits er momenteel geen geautomatiseerde informatiestroom meer via de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid tussen de instellingen die werkloosheids- of ziekte- en invaliditeitsuitkeringen betalen en de FPD bestaat en er toch een ambtshalve onderzoek wordt opgestart voor wie 15 maanden voor het bereiken van de wettelijke pensioenleeftijd in België woont.

Kortom artikel 10 § 3 van het koninklijke besluit van 21 december 1967 wordt niet toegepast voor wie 15 maanden voor het bereiken van de pensioenleeftijd niet in België woont.

Deze personen krijgen ingevolge de bemiddeling door de Ombudsdienst Pensioenen hun pensioen wel met terugwerkende kracht tot de maand volgend op het bereiken van de wettelijke pensioenleeftijd indien zij melding maken van het feit dat ze 15 maanden voor de pensioenleeftijd niet in België woonden.

Doch ook deze wettelijke bepaling inzake het ambtshalve onderzoek brengt geen oplossing voor de heer Van Opstal. Hij genoot immers geen werkloosheids-, ziekte- of invaliditeitsuitkering op de leeftijd van 65 jaar.

Ook de bepaling van het koninklijk besluit van 11 mei 2005 tot wijziging van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers⁸ die er is gekomen naar aanleiding van een aanbeveling van de Ombudsdienst Pensioenen (zie Jaarverslag 2003 pagina 45-47) en bepaalt in de afdeling "door personen die in het buitenland verblijven" dat de aanvraag om rustpensioen van de personen die reeds de pensioenleeftijd bedoeld in de artikelen 2, § 1, en 3 van het koninklijk besluit van 23 december 1996 hebben bereikt, wordt geacht te zijn ingediend op de eerste dag van de maand waarin zij bedoelde pensioenleeftijd hebben bereikt" biedt geen oplossing voor de heer Van Opstal. Op het moment van het indienen van de aanvraag in februari 2019 woont hij immers niet meer in het buitenland. Dit vermoeden dat voor heel wat personen nuttig is, brengt voor hem geen soelaas.

Conclusie

Dat de wetgever niet voorziet in een ambtshalve onderzoek naar de pensioenrechten van gepensioneerden die 15 maanden voor het bereiken van de pensioenleeftijd niet in België wonen is logisch daar het opstarten van dergelijk onderzoek materieel onmogelijk is.

De pensioendiensten beschikken immers niet over een gegevensbank met hun buitenlands adres. Noch op internationaal niveau, doch ook niet op Europees niveau is de uitwisseling van adresgegevens geregeld. Het uitsluiten van het ambtshalve onderzoek van zij die 15 maanden voor het bereiken van de pensioenleeftijd in het buitenland wonen is dan juridisch ook geen discriminatie te noemen.

⁷ Artikel 10, § 3 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers (Belgisch Staatsblad van 16 januari 1968)

⁸ Artikel 18 bis KB 21 december 1967

Zoals de Ombudsdienst Pensioenen reeds in zijn Jaarverslag 2003 op pagina 46 schreef neemt dit niet weg dat er een neveneffect kan vastgesteld worden dat wel als discriminerend kan beschouwd worden. Deze discriminatie blijkt uit de volgende vaststellingen.

Eenzijds kan het pensioen van een persoon die 15 maanden voor het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd niet in België woonde, maar die op het ogenblik dat hij na het bereiken van zijn pensioenleeftijd een pensioenaanvraag indient in België woont, slechts toegekend worden op de eerste dag van de maand die volgt op die van de aanvraag. Dit terwijl het pensioen van een persoon die 15 maanden voor het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd niet in België woonachtig is en na het bereiken van zijn pensioenleeftijd in het buitenland woont op het moment dat hij een aanvraag indient, van rechtswege worden toegekend met ingang van de maand volgend op de pensioenleeftijd.

Met andere woorden, dit betekent dat de heer Van Opstal, paradoxaal genoeg, zijn pensioen met terugwerkende kracht tot 1 oktober 2016 had kunnen krijgen, ook al had hij zijn aanvraag ingediend na de wettelijke pensioenleeftijd zolang hij nog in Cambodja woonde. De mogelijkheid het pensioen met terugwerkende kracht toe te kennen verliest hij echter bij zijn terugkeer naar België.

Uit de situatie van de heer Van Opstal blijkt dat er door het invoeren van artikel 18 bis van het koninklijk besluit van 21 december 1967 (in voege vanaf 20 mei 2005) een discriminatie bestaat op basis van de woonplaats voor de personen die op de leeftijd van 65 jaar woonachtig zijn in het buitenland: met name tussen zij die later, met name op het moment van het indienen van een aanvraag tot het bekomen van hun rustpensioen woonachtig zijn in België en zij die op het moment van het indienen van een aanvraag woonachtig zijn in het buitenland.

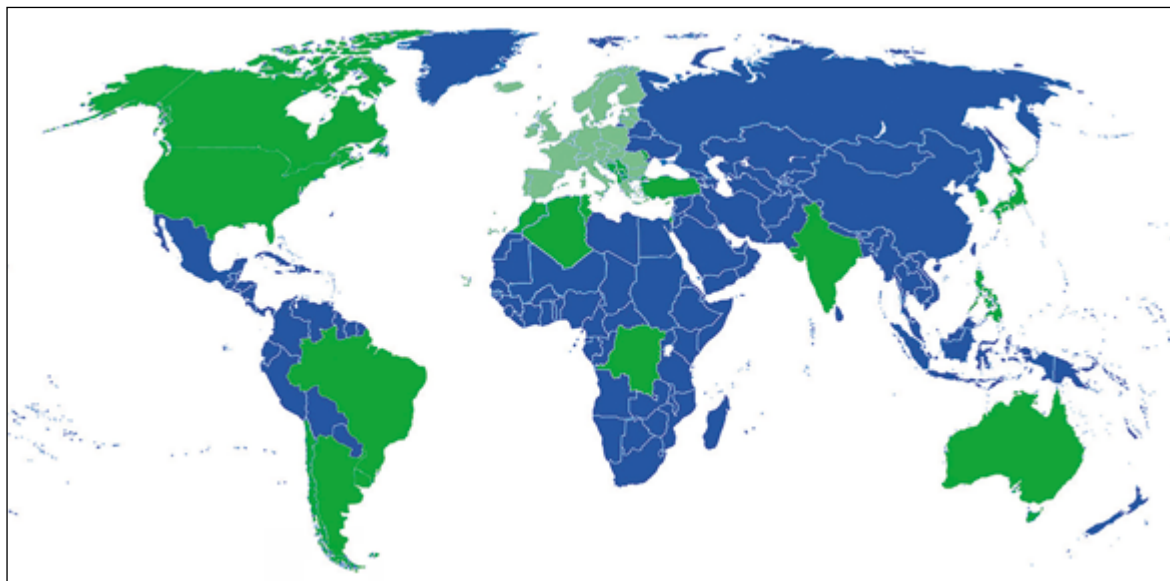
Immers voor de personen die na de leeftijd van 65 jaar terugkeren naar België en daar hun aanvraag indienen is de ingangsdatum van hun pensioen gelijk aan de eerste dag van de maand die volgt op hun aanvraag terwijl voor de personen die woonachtig blijven in het buitenland en hun aanvraag daar laattijdig indienen de aanvraag wordt geacht ingediend te zijn op de eerste dag van de maand waarin zij bedoelde pensioenleeftijd hebben bereikt.

De Ombudsman beveelt dan ook aan dit discriminerend neveneffect weg te werken.

In dit kader wijst de Ombudsman Pensioenen op het feit dat in het stelsel der zelfstandigen er een gelijkaardig wetsartikel⁹ bestaat dat dezelfde discriminatoire neveneffecten heeft en ook hier het discriminerend neveneffect dient weggewerkt te worden.

⁹ Artikel 3, § 5 bis van het KB van 30 januari 1997 betreffende het pensioenstelsel der zelfstandigen met toepassing van de artikelen 15 en 27 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels en van artikel 3, § 1, 4°, van de wet van 26 juli 1996 strekkende tot realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname van België aan de Europese en Monetaire Unie: "§ 5bis. Wanneer een persoon die in het buitenland verblijft een aanvraag om een rustpensioen indient na de laatste dag van de maand in de loop waarvan hij de leeftijd van 65 jaar bereikt, wordt de aanvraag geacht te zijn ingediend op de eerste dag van de maand in de loop waarvan deze leeftijd bereikt wordt".

JAARVERSLAG 2019 COLLEGE VAN DE OMBUDSMANNEN VOOR PENSIOENEN

Een buitenlander die, in België als werknemer of zelfstandige gewerkt heeft, nu in het buitenland woont, krijgt, ook al heeft hij -of in voorkomend geval zowel hij als zijn werkgever- sociale zekerheidsbijdragen betaald en dus mogelijkerwijze pensioenrechten opgebouwd in België, indien er tussen België en het land waar hij woont geen wederkerigheidsakkoord is, zijn werknemers- of zelfstandigenpensioen niet uitbetaald.

Nochtans zou hij, indien hij mijnwerker zou geweest zijn in België, zijn pensioen overal ter wereld uitbetaald krijgen, zij het tot beloop van 80 % van het toegekende pensioenbedrag.

Nochtans zou hij, indien hij aanspraak kan maken op een onvoorwaardelijk pensioen als zelfstandige in België, dit pensioen ook overal ter wereld "onvoorwaardelijk" uitbetaald krijgen.

Nochtans zou hij, indien hij behoort tot een categorie van “bevoorgerechtigden” ook kunnen genieten van een uitzondering die voorzien is door de Belgische wetgever.

Dit in een tijdperk van mondialisering en toegenomen arbeidsmobiliteit. De Ombudsman Pensioenen is overtuigd van het feit dat een pensioen logischerwijze en ook gelet op de legitimiteit ervan een tegenprestatie en een weerspiegeling zou moeten zijn van de in ons land uitgeoefende beroepsactiviteit en betaalde sociale bijdragen.

Bijgevolg moet ongeacht de nationaliteit van de gepensioneerde zijn pensioen overal ter wereld uitbetaald kunnen worden. Hij beveelt dan ook aan de wetgeving in die zin aan te passen.

De heer Van Winkel heeft na zijn studies geneeskunde als zelfstandige in België gewerkt van 1 oktober 1980 tot en met 31 december 1992. Gedurende deze tewerkstelling heeft hij zijn sociale bijdragen altijd volledig betaald. Van 1 januari 1993 tot en met 30 september 1993 zijn de bijdragen niet volledig betaald en oninvorderbaar gekwalificeerd door zijn sociaalverzekeringsfonds.

In 1993 is hij geëmigreerd naar Zuid-Afrika. Hij heeft ook de Zuid-Afrikaanse nationaliteit aangevraagd en bekomen. Hij heeft de Belgische nationaliteit niet meer.

Op 6 juni 2019, en nadat hij zijn aanvraag vanuit Zuid-Afrika heeft ingediend ontvangt hij van het RSVZ een pensioenbeslissing. Hierin wordt hem gemeld dat hij van 1 oktober 2019, de maand volgend op deze waarin hij 65 jaar wordt, recht heeft op een rustpensioen als zelfstandige van 3.856,46 euro per jaar. Doch dit pensioen wordt hem niet uitbetaald omdat zijn nationaliteit en/of zijn woonplaats niet verenigbaar zijn met de uitbetalingsvoorwaarden van zijn rustpensioen en derhalve de betalingsvoorwaarden niet vervuld zijn.

Hierdoor wordt zijn onvoorwaardelijk pensioen ten bedrage van 838,43 euro per jaar uitbetaald vanaf 1 oktober 2019.

Betrokkene begreep niet dat hij geen (voorwaardelijk) rustpensioen doch dan weer wel een onvoorwaardelijk rustpensioen (in zijn geval slechts 22 % van het bedrag van zijn "voorwaardelijk" pensioen) uitbetaald kan krijgen. Hij mailde bijgevolg op 10 juni 2019 naar het RSVZ en vroeg hoe het kan dat zijn nationaliteit en/of zijn woonplaats niet verenigbaar zijn met de betalingsvoorwaarden van zijn voorwaardelijk pensioen daar waar dit wel het geval is voor zijn onvoorwaardelijk pensioen als zelfstandige. Hij zou dan ook graag de reglementering of de wet kennen waarop dit gebaseerd is.

Informatie over het onvoorwaardelijk pensioen als zelfstandige

Het onvoorwaardelijke pensioen gaat dus in op de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de begunstigde de leeftijd van 65 jaar bereikt (artikel 163, § 1 van het KB 22 december 1967) en wordt toegekend zonder voorafgaandelijk verzoek.

De berekening van het onvoorwaardelijke pensioen wordt uitgevoerd door de sociale verzekeringskassen voor elk kalenderjaar van bijdragen vóór 1 januari 1984, in overeenstemming met de wetgeving die in de loop van dat kalenderjaar van kracht was (artikel 38 van koninklijk besluit nr. 72 van 10 november 1967).

Het onvoorwaardelijk pensioen wordt berekend op basis van de barema's in bijlage bij het Koninklijk besluit van 20 februari 1976 (Belgisch Staatsblad van 3 maart 1976). (Artikel 37, § 2, 1° van Koninklijk besluit nr. 72 van 10 november 1967 en de artikelen 164 en 169 van het KB 22 december 1967).

Het onvoorwaardelijk pensioen is immers eigenlijk de (theoretische) rente die, op grond van de van kracht zijnde wetgevingen, gevormd werd door de bijdragen als zelfstandige en door de verzekeringspremies die aangewend werden voor de vestiging van een pensioenfonds, die betrekking hebben op de periode van 4 juli 1956 (datum van de inwerkingtreding van de eerste pensioenwet) tot 31 december 1983.

De zelfstandigen verkrijgen dit onvoorwaardelijk pensioen dus indien het rustpensioen niet kan worden toegekend of uitbetaald (of voor wie dit kleiner is).

De volgende dag ontving betrokkene een mail van het RSVZ waarin gemeld werd dat betrokkene de informatie ten laatste zou ontvangen binnen de 45 werkdagen. Doch dat het RSVZ zou trachten sneller te antwoorden.

Op 18 juni klaagt hij bij de Ombudsman Pensioenen dat hij geen antwoord van het RSVZ ontvangen heeft op zijn vraag van 10 juni 2019 om hem toelichting te geven (wettelijke basis) bij het feit dat hij zijn pensioen als zelfstandige niet uitbetaald zal krijgen, doch enkel zijn lager onvoorwaardelijk pensioen zal uitbetaald krijgen.

Betrokkene kent nog Belgen die in Zuid-Afrika wonen en destijds ook in België gewerkt hebben; zij krijgen hun pensioen wel uitbetaald.

Het RSVZ meldt hem dat persoonlijke informatie of details over een pensioendossier niet per mail kunnen

verstrekt worden gelet op de bescherming van de privacy (GDPR-Richtlijn). Hij zal dan ook per brief een antwoord ontvangen of indien hij zich registreert via de beveiligde site www.mypension.be

De Ombudsman stelt vast dat de antwoordtermijn van 45 dagen overeenkomstig het handvest van de sociaal verzekerde nog niet verstreken is. Hij heeft bijgevolg aan het RSVZ gemeld dat ook hij gecontacteerd is door betrokkene en aan het RSVZ gevraagd te antwoorden. Aan betrokkene licht hij toe dat de antwoordtermijn -zoals het RSVZ hem trouwens heeft gemeld- nog niet verstreken is.

Op 11 juli 2019 antwoordt het RSVZ:

“Het solidariteitsprincipe dat door de wetgeving op het gebied van sociale zekerheid wordt ingesteld wordt beschouwd als één van de pijlers waarop de organisatie van de Belgische samenleving gebaseerd is. Daarom wordt deze wetgeving van openbare orde genoemd.

Dit karakter van openbare orde is van toepassing op de regels die met name betrekking hebben op het gebied van de toepassing van de wetten die bepalend zijn voor de toekenning van uitkeringen, de voorwaarden voor de toekenning van uitkeringen, en de rechten en plichten van de ontvangers.

De gevolgen van dit karakter van “openbare orde” uiten zich op verschillende manieren, waaronder:

- de wettelijke bepalingen van openbare orde primeren op de individuele wil;
- de instellingen van sociale zekerheid zijn gebonden door deze wettelijke bepalingen en ze mogen er niet van afwijken, behalve wanneer de wetgeving dit uitdrukkelijk toelaat.
- (...). (“Droit de la Sécurité sociale”, Jean-François FUNCK, in De Boeck en Larcier, 2006, nrs. 24 tot 25, blz. 34 tot 38).”

Wat de betaling van het voorwaardelijk pensioen als zelfstandige betreft verwijst het RSVZ naar artikel 31, 4° van het KB nr. 72 betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen dat stelt dat de Koning de gevallen bepaalt waarin de uitkeringen betaalbaar zijn, onverminderd de internationale overeenkomsten terzake.

In artikel 144 van het KB van 22 december 1967 houdende het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen heeft de Koning bepaald: “Onverminderd de bepalingen van artikel 31, 4° van het KB nr. 72 zijn het rustpensioen, het overlevingspensioen, de overgangsuitkering en het pensioen van de uit de echtgescheiden echtgenoot betaalbaar in het buitenland:

1° aan de gerechtigden, Belgische onderdanen, staatlozen of erkende vluchtelingen als bedoeld in (de wet van 15 december 1980 betreffende de toelating tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen);

2° aan de gerechtigden andere dan deze bedoeld onder 1° die verblijven op het grondgebied van een land waar het werknemerspensioen hun, in toepassing van een wederkerigheidsakkoord zou kunnen worden uitbetaald.”

Het RSVZ stelt dat deze bepaling een verschil creëert in de behandeling tussen gepensioneerden met een buitenlandse nationaliteit: aan bepaalde buitenlanders wordt de verplichting opgelegd om te verblijven in België, terwijl anderen van een dergelijke verplichting worden vrijgesteld.

Het RSVZ trekt de parallel met het pensioenstelsel van de werknemers.

Krachtens artikel 27 KB nr. 50 betreffende het rust- en overlevingspensioen der werknemers wordt het rust- of overlevingspensioen -onverminderd dat een afbreuk wordt gedaan aan de in België geldende bepalingen van de internationale overeenkomsten inzake maatschappelijke zekerheid- enkel uitbetaald aan een vreemdeling indien hij daadwerkelijk in België verblijft, tenzij hij de nationaliteit heeft van een land waarmee België een wederkerigheidsovereenkomst heeft gesloten, tenzij hij een erkende vluchteling is of

tenzij hij deel uitmaakt van de categorieën van vreemdelingen voor wie de Koning heeft bepaald dat zij niet aan de voorwaarde van verblijf in België zijn onderworpen.

Over dit artikel 27 van het KB nr. 50 werd in het kader van de betaling van pensioenen in het buitenland door het Arbeidshof van Brussel een prejudiciële vraag gesteld aan het Grondwettelijk Hof. Deze vraag werd samengevoegd met nog een andere prejudiciële vraag eveneens over dit artikel 27 KB nr. 50.

De prejudiciële vragen luiden:

“Schendt artikel 27, eerste lid, van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers de artikelen 10 (gelijkheidsbeginsel) en 11 (non-discriminatiebeginsel) van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (niet-discriminatiebeginsel), alsook met artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (eigendomsrecht) en met artikel 14 van dat Verdrag (discriminatieverbod).”

en

“Schendt artikel 27 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers dat de in het eerste lid van die bepaling vastgelegde verplichting van verblijf slechts oplegt aan bepaalde vreemdelingen, met uitsluiting van de vreemdelingen die zich kunnen beroepen op een in België geldende bepaling van een internationale overeenkomst van sociale zekerheid, de staatlozen, de erkende vluchtelingen en sommige bevoorrechte vreemdelingen, en dat de Koning in staat stelt te bepalen voor welke gerechtigden van vreemde nationaliteit en in welke gevallen die verplichting niet vereist is, de artikelen 10 (gelijkheidsbeginsel), 11 (non-discriminatie), 16 (eigendomsrecht) en 191 van de Grondwet (“iedere vreemdeling die zich op het grondgebied van België bevindt, geniet de bescherming verleend aan personen en aan goederen, behoudens de bij de wet gestelde uitzonderingen”) ?”

Het Hof is in zijn arrest van 6 juni 2014 van mening dat:

Het verschil in behandeling tussen buitenlandse gerechtigden op een Belgisch rustpensioen die noch in België verblijven, noch verblijven in een land waarmee België een wederkerigheidsakkoord heeft en de andere buitenlandse gerechtigden, houdt verband met het door de wetgever nagestreefde doel dat niet alleen erin bestaat een pensioen te waarborgen voor de Belgen en de vreemdelingen ten aanzien van wie België internationale verplichtingen heeft, maar waarbij het nagestreefde doel er ook in bestaat zijn eigen onderdanen die pensioenrechten in het buitenland hebben verworven, te waarborgen dat zij de uitbetaling van deze pensioenrechten zullen verkrijgen, ook al verblijven zij niet in het land waar ze de pensioenrechten hebben verworven en hebben zij niet de nationaliteit van dat land, waarbij die Staten ertoe worden aangezet met België wederkerigheidsakkoorden te sluiten.

De in het geding zijnde maatregel is niet onevenredig en is bovendien voorzien door artikel 68 Verdrag IAO nr. 102, 28 juni 1992 betreffende de minimumnormen der sociale zekerheid.

Hoewel het juist is dat de personen die een pensioen kunnen krijgen, bijdragen hebben betaald, is het stelsel van het rust- en overlevingspensioen geen kapitalisatiestelsel maar maakt het deel uit van een systeem van solidariteit. Bovendien zouden andere Staten niet ertoe kunnen worden aangezet wederkerigheidsakkoorden met België te sluiten wanneer de onderdanen van die Staten ook zonder dergelijke akkoorden hun pensioenrechten zouden behouden zonder in België te verblijven.

Het verschil in behandeling tussen, enerzijds, de bevoorrechte vreemdelingen, de vluchtelingen en de staatlozen, die het voordeel van hun pensioen behouden, zelfs indien zij in het buitenland verblijven, en, anderzijds, de andere vreemdelingen, die het voordeel van hun pensioen verliezen indien zij België verlaten, is gebaseerd op internationaalrechtelijke normen die de verplichting opleggen om aan de eerst vermelde

categorie van vreemdelingen dezelfde rechten als aan de eigen onderdanen toe te kennen.

Aangaande de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, met artikel 14 van hetzelfde Verdrag en met artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, dienen de prejudiciële vragen ontkennend te worden beantwoord.

Ten aanzien van artikel 16 van de Grondwet: artikel 16 GW bepaalt dat niemand van zijn eigendom kan worden ontzet dan ten algemenen nutte, in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald en tegen een billijke en voorafgaande schadeloosstelling. De onteigening biedt de overheid de mogelijkheid om wegens redenen van algemeen nut de beschikking te krijgen over in beginsel onroerende goederen die niet middels de gewone wijzen van eigendomsoverdracht kunnen worden verworven. De in het geding zijnde maatregel, in zoverre hij bepaalde categorieën van vreemdelingen weert van het voordeel van het rust- en overlevingspensioen wanneer zij niet in België verblijven, heeft niets te maken met de eigendomsberoving bedoeld in artikel 16 GW.

Ten aanzien van artikel 191 van de Grondwet wordt gesteld dat artikel 191 van de Grondwet enkel kan zijn geschonden in zoverre de in het geding zijnde bepaling een verschil in behandeling tussen bepaalde vreemdelingen en de Belgen instelt. Aangezien de in het geding zijnde bepaling een verschil in behandeling instelt tussen twee categorieën van vreemdelingen, met name naargelang de vreemdelingen al dan niet hun recht op het uitbetaald krijgen van een rust- en overlevingspensioen wordt ontzegd naar gelang van hun verblijfplaats, kan enkel de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet worden aangevoerd.

Het Hof zegt bijgevolg voor recht dat “Artikel 27 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, vervangen bij artikel 9 van de wet van 5 juni 1970 ‘tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de pensioenregelingen voor werknemers, arbeiders, bedienden, mijnwerkers en vrijwillig verzekerden en het gewaarborgd inkomen voor bejaarden’ en gewijzigd bij artikel 10 van het koninklijk besluit nr. 415 van 16 juli 1986 ‘tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de werknemerspensioenen’, schendt noch de artikelen 10, 11 en 16 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, alsook met artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en met artikel 14 van dat Verdrag, noch artikel 191 van de Grondwet.”

Het RSVZ concludeert dan ook dat de heer Van Winkel als onderdaan van de Republiek Zuid-Afrika woonachtig in deze staat waarmee België geen bilaterale overeenkomst heeft ondertekend inzake het socialezekerheidsstelsel, met inbegrip van de pensioenen, het bedrag van het (voorwaardelijk) rustpensioen voor zelfstandigen dat hem vanaf 1 oktober 2019 wordt toegekend met de beslissing van 6 juni 2019, d.w.z. een jaarlijks brutobedrag van 3.856,46 euro, niet uitbetaald kan krijgen.

Wat het onvoorwaardelijk pensioen als zelfstandige betreft verwijst het RSVZ naar artikel 37 van koninklijk besluit nr. 72 van 10 november 1967. Dit artikel stelt:

§ 1. “De personen die geen aanspraak kunnen maken op de uitkeringen voorzien in hoofdstuk II of op de uitbetaling ervan, of voor wie het globaal bedrag van deze uitkeringen lager is dan het pensioen waarvan hierna sprake is, bekomen in de plaats van genoemde uitkeringen, een onvoorwaardelijk pensioen dat bevat:

1° (...);

2° de theoretische renten, bekomen vanaf 1 januari 1976, (en tot 31 december 1980) door de 3/4 of de 3/5, naar gelang het een man of een vrouw betreft, van de opbrengst der bijdrage bestemd voor het stelsel van het rust- en overlevingspensioen, bedoeld in de artikelen 12, § 1, 2°, a en 14, § 2, van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen. Deze renten bevatten een theoretische ouderdomsrente voor de onderworpenen en een theoretische overlevingsrente voor de weduwen van de onderworpenen.

3° (de theoretische ouderdoms- en overlevingsrenten verkregen vanaf 1 januari 1981 en tot 31 december 1983, door het vermenigvuldigen met 0,652265 of 0,521813, naargelang het een man of een vrouw betreft, van het gedeelte bestemd voor het stelsel van rust- en overlevingspensioenen dat begrepen is in de bijdrage bedoeld in artikel 12, § 1, 2°, van voornoemd koninklijk besluit nr. 38 en berekend op de bedrijfsinkomsten begreemd tot:

663.101 frank voor het jaar 1981,

711.912 frank voor het jaar 1982,

775.604 frank voor het jaar 1983.

§ 2. De Koning :

1° bepaalt de tarieven op basis waarvan de renten (voorzien in § 1, 2° en 3°), berekend worden;

2° (...);

3° (...);

4° bepaalt tot op welk peil van het indexcijfer der consumptieprijzen het onvoorwaardelijk pensioen wordt aangepast aan de schommelingen van dat indexcijfer;

5° (...);

6° (...);

7° (...);

8° bepaalt in welke gevallen en onder welke voorwaarden de gerechtigden de betaling van het onvoorwaardelijk pensioen kunnen verzaken;

9° bepaalt de modaliteiten van de betaling van het onvoorwaardelijk pensioen door de Federale Pensioendienst, voor rekening van het Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen (...)"

Het RSVZ concludeert dus dat het onvoorwaardelijk pensioen wordt toegekend en betaald in plaats van het voorwaardelijk pensioen met ingang van 1 oktober 2019.

De Ombudsman Pensioenen heeft echter een aantal bedenkingen bij de wetgeving en deze rechtspraak.

Ten eerste mist het vereisen van een wederkerigheidsverdrag zeker en vast zijn rechtvaardiging voor landen zonder pensioenstelsel.

Ten tweede mist het vereisen van wederkerigheid eveneens zijn rechtvaardiging voor landen die louter op basis van hun nationale pensioenwetgeving hun pensioen uitbetalen aan Belgen ongeacht waar deze hun verblijfplaats hebben.

Ten derde wijst de Ombudsman naar de aanbeveling nummer 131 van 7 juli 1967 van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO)¹⁰ betreffende invaliditeits- en ouderdomsuitkeringen waar in artikel 26 gesteld wordt dat deze prestaties niet mogen geschorst worden louter omwille van het feit dat de betrokkene aan wie ze zijn toegekend niet op het grondgebied verblijft van de lidstaat die ze heeft toegekend. Deze aanbeveling is echter niet door België goedgekeurd.

Ten vierde wordt opgemerkt dat de gepensioneerde met het probleem van de niet-betalbaarheid van zijn pensioen geconfronteerd wordt net op een moment van zijn leven dat hij niet meer geacht wordt om door te werken te voorzien in zijn levensonderhoud.

Ten vijfde dient opgemerkt te worden dat in de huidige maatschappelijke context van mondialisering en bijgevolg toegenomen mobiliteit van de burgers de pensioenexportbeperkingen achterhaald zijn.

In dit kader dient opgemerkt te worden dat reeds in het Jaarverslag 2000 op pagina 64¹¹ het College van de Ombudsmannen "de vraag ter overweging had genomen of in het in de 21ste eeuw en in een meer en meer gemondialiseerde maatschappij nog langer verantwoord is dat aan een aantal niet-Belgen de

¹⁰ https://www.ilo.org/dyn/normlex/fr/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312469:NO

¹¹ Het Belgisch rustpensioen als werknemer kon destijds niet betaald worden aan een klager die zijn Belgische nationaliteit ingeruild had voor de Australische nationaliteit en die in Australië woonde. Er bestond destijds immers nog geen overeenkomst inzake sociale zekerheid tussen België en Australië.

verblijfsvoorwaarde opgelegd wordt voor de betaling van het pensioen.” Reeds toen werd erop gewezen dat “voor en door deze mensen er immers ten tijde van hun beroepsloopbaan bijgedragen is aan de Belgische sociale zekerheid.”

Daarenboven vindt de Ombudsman dat een pensioen logischerwijze en gelet op de legitimiteit ervan een tegenprestatie en een weerspiegeling zou moeten zijn van de in ons land uitgeoefende beroepsactiviteit en betaalde sociale bijdragen.

Zo zijn de Belgische pensioenen van de overzeese sociale zekerheid -weliswaar berustend op het kapitalisatiestelsel- overal ter wereld betaalbaar.

Ook de ambtenarenpensioenen zijn overeenkomstig de wet van 7 maart 1867 (!) aan ambtenaren overal ter wereld betaalbaar zonder dat ze de toelating hiervoor nodig hebben van de overheid.

Bovendien dient opgemerkt te worden dat in het werknemersstelsel personen die een mijnwerkerspensioen hebben toegekend gekregen dit pensioen uitbetaald krijgen overal ter wereld, zij het maar tot beloop van 80 %¹² van het toegekende pensioenbedrag.

Ten zesde worden de betalingsmodaliteiten van de verschillende pensioenstelsels in België meer en meer geharmoniseerd. We denken hierbij aan de Wet van 11 juli 2018 betreffende de betalingen van pensioenen, toelagen en renten van de overheidssector waarmee de unieke betaling geïntroduceerd wordt die een verdere harmonisering tot stand heeft gebracht tussen de betaling van de werknemers-, de zelfstandigen- en de ambtenarenpensioenen die betaald worden door de FPD.

In dit kader stelt de Ombudsman Pensioenen dan ook de vraag of dit nu niet het ideale moment is om de betalingsvoorwaarden van de pensioenen in de privésector (werknemers en zelfstandigen) en de ambtenarenpensioenen in het buitenland te uniformiseren.

Ten zevende verwijst de Ombudsman Pensioenen naar het arrest van 15 december 2014 van het Hof van Cassatie (over dezelfde persoon als het arrest van het Grondwettelijk Hof van 6 juni 2014 waarnaar het RSVZ verwees) over de uitbetaling van een werknemerspensioen.

In dit arrest van 15 december 2014 werd nagegaan of artikel 27 van het KB nr. 50 van 24 oktober 1967 een schending inhoudt van het gelijkheidsbeginsel verwoord in artikel 14 EVRM juncto artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol. In dit artikel wordt het vermogensrechtelijk karakter van het pensioen beschermd: de gepensioneerde heeft recht op de eerbiediging van zijn eigendom en dat niemand zijn eigendom kan ontnomen worden behalve in het algemeen belang en onder de voorwaarden voorzien in de wet en in algemene beginselen van internationaal recht.

Zoals reeds gesteld kunnen overeenkomstig artikel 27 KB nr. 50 vreemdelingen die niet in België, doch in een land waarmee België een sociaal zekerheidsverdrag heeft afgesloten (bevoorrechte vreemdelingen) het voordeel van de uitbetaling van het Belgisch pensioen behouden. Dit is niet het geval voor de andere vreemdelingen die verblijven in een land waarmee geen wederkerigheidsakkoord is gesloten (niet bevoorrechte vreemdelingen).

Doch artikel 27, 3° van het KB nr. 50 maakt een voorbehoud voor wat er bepaald is in artikel 24 van het KB nr. 50. In dit artikel 24 wordt gesteld dat dit besluit geen afbreuk doet aan de in België geldende bepalingen van de internationale overeenkomsten inzake maatschappelijke zekerheid.

België heeft het Europees Verdrag voor de rechten van de mens ondertekend.

¹² De vermindering van 20 % vertegenwoordigde voor de wetgever het deel van het budget voor pensioenen dat niet berust op repartitie (en bijdrage) en wel op het Staatsbudget.

Artikel 14 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens stelt dat “Het genot van de rechten en vrijheden die in dit Verdrag zijn vermeld, moet worden verzekerd zonder enig onderscheid op welke grond ook, zoals geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere mening, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status”. Alhoewel een verschil in behandeling wat de betaling van toegekende pensioenen in het buitenland betreft tussen categorieën van buitenlanders niet noodzakelijk in strijd is er wel een zwaarwichtige reden moet zijn die een verschil in behandeling rechtvaardigt.

Het Hof van Cassatie stelde dat in de zin van artikel 14 EVRM een onderscheid discriminerend is als het niet objectief en redelijk verantwoord is, namelijk als het geen legitiem doel nastreeft of als er geen redelijke en evenredigheidsverhouding is tussen de gebruikte middelen en het beoogde doel. De verdragsluitende staten genieten weliswaar een zekere appreciatiemarge om te bepalen of en in welke mate de verschillen in situaties die in andere opzichten analoog zijn dat onderscheid in behandeling rechtvaardigen.

Beide categorieën (niet bevoorrechte vreemdelingen en bevoorrechte vreemdelingen) zijn vergelijkbaar in die zin dat ze beide een activiteit in loondienst in België hebben uitgeoefend waarvoor zij pensioenrechten openen. Beide verblijven zij in het buitenland en hebben niet de Belgische nationaliteit. Het verschil tussen beide vergelijkbare categorieën is objectief: de ene categorie zijn bevoorrechte vreemdelingen, de andere gewone vreemdelingen. Er wordt dan ook een verschil in behandeling tussen twee vergelijkbare categorieën gemaakt wat de uitbetaling van de toegekende pensioenrechten betreft.

Dit verschil in behandeling tussen vreemdelingen uitsluitend op grond van het feit of België met het land waarin de vreemdeling verblijft een sociaal zekerheidsverdrag heeft afgesloten of niet is evenwel enkel met zeer sterke overwegingen verenigbaar met het EVRM.

De vraag rees dus of de wil uitgedrukt in de parlementaire voorbereiding van artikel 27 van het KB nr. 50 om alle lidstaten aan te zetten met België wederkerigheidsakkoorden af te sluiten zo'n zeer sterke overweging betreft die de opschorting verantwoordt van de betaling aan vreemde werknemers die op het grondgebied verblijven van een staat waarmee België geen dergelijke overeenkomst gesloten heeft.

Het Hof van Cassatie kwam in zijn arrest van 15 december 2014 tot de conclusie dat dit niet het geval was.

In de rechtsleer wordt onder andere verwijzend naar dit arrest van het Hof van Cassatie gepleit om de Belgische pensioenen overal ter wereld betaalbaar te stellen.

Zo schrijft Jean-François Neven: “Het blijft gelet op de rechtszekerheid wenselijk dat de wetgeving snel in overeenstemming gebracht wordt met het arrest van het Hof van Cassatie”¹³.

Professor Van Limberghen concludeert in het artikel “Betaling van Belgische pensioenen in het buitenland onafwendbaar”¹⁴, waaruit de Ombudsman een aantal van zijn argumenten geput heeft ter staving van zijn stelling, het volgende: “Het Hof van Cassatie beschouwt zonder enige aarzeling, samen met de Brusselse arbeidsgerechten, de wil van de wetgever om andere landen ertoe aan te zetten met België wederkerigheidsakkoorden te sluiten niet als een zeer sterke overweging die de schorsing van pensioen van buiten België verblijvende buitenlanders kan rechtvaardigen.

Intussen maken de betwiste wetbepalingen nog steeds deel uit van onze geldende wetgeving. Internationale en Europese normen die deel uitmaken van onze rechtsorde perken de mogelijkheid om de discriminatie te herstellen door de bevoordeelde groep gelijk te benadelen danig in. (...) De wetgever neemt nu beter zelf de pen ter hand om de laatste pagina in de kroniek van de aangekondigde dood te schrijven”.

¹³ J.-F. NEVEN, “Migrants âgés : sécurité sociale et choix du pays de résidence”, Rev. Dr. Etr. 2014, afl 180, 551-553

¹⁴ G. VAN LIMBERGHEN, “Betalingen van Belgische pensioenen”, J.T.T. 2015, afl. 1231, 457-465

Professor Van Limberghen stelt tevens¹⁵ dat de budgettaire beperking van de Belgische pensioenverzekeringen niet uitsluitend op bepaalde categorieën van vreemdelingen mag afgewenteld worden.

Ten achtste merkt de Ombudsman nog op dat naast de vreemdelingen die verblijven in een land waarmee België een wederkerigheidsovereenkomst heeft gesloten ook vluchtelingen en staatlozen het voordeel van de betaling van het Belgisch werknemers- en zelfstandigenpensioen behouden indien zij in het buitenland verblijven, dit ook in een land waarmee België geen sociaal zekerheidsverdrag heeft afgesloten.

Voor de werknemerspensioenen heeft de Koning in artikel 65, § 1 van het KB van 22 december 1967 nog gebruik gemaakt van de mogelijkheid die in artikel 27 KB nr. 50 voorzien is om te bepalen voor welke gerechtigden van vreemde nationaliteit en in welke gevallen de verplichting om in België te verblijven teneinde het werknemerspensioen betaalbaar te kunnen stellen niet vereist is.

Bovendien kunnen internationale overeenkomsten, verordeningen of akkoorden werknemers van een andere nationaliteit met Belgen gelijkstellen. Dit geldt voor alle onderdanen van de Europese Economische ruimte en tevens voor derdelanders van buiten de Europese Economische ruimte die legaal verblijf hebben in de Europese Economische ruimte door een vergunning om op het grondgebied van de Europese Economische ruimte te verblijven.

Ook voor onderdanen van derde landen met een hooggekwalificeerde baan, seizoenarbeiders en personen overgeplaatst binnen een onderneming als leidinggevende, specialist of stagiair-werknemer kan hun pensioen overal ter wereld betaalbaar gesteld worden. Deze laatste uitzonderingen zijn aan artikel 65 KB 21 december 1967 toegevoegd in het kader van de omzettingen van EG-Richtlijnen van de Raad¹⁶.

Volgens de Ombudsman Pensioenen toont het systematisch verder maken van uitzonderingen aan dat het principe het pensioen niet overal ter wereld betaalbaar te stellen niet meer gerechtvaardigd is gezien de huidige arbeidsmobiliteit.

In dit kader merkt de Ombudsman Pensioenen ook op dat bepaalde landen louter op grond van hun nationaal recht pensioenen aan Belgen uitbetalen zonder rekening te houden met hun woonplaats. De onderdanen van dergelijke landen bevinden zich in dezelfde situatie als onderdanen van landen waarmee België een wederkerigheidsovereenkomst heeft gesloten. In dergelijke gevallen mist de verblijfsvoorwaarde volgens de Ombudsman absoluut zeker zijn rechtvaardiging.

En last but not least, als bepaalde landen (regimes) niet bepalen dat hun burgers geen pensioen kunnen krijgen als zij hun grondgebied verlaten en daarmee op hen een ultieme druk uitoefenen wanneer zij met pensioen gaan om het land niet te verlaten, is er dan geen reden om aan te nemen dat de graad van ontwikkeling van een samenleving en de kwaliteit van haar democratie juist aan de mogelijkheid om het pensioen overal ter wereld te betalen afgemeten worden?

Gelet op het feit dat pensioenen logischerwijze en gelet op de legitimiteit ervan een tegenprestatie en een weerspiegeling zijn van de in ons land uitgeoefende beroepsactiviteit en betaalde sociale bijdragen beveelt de Ombudsman Pensioenen aan de wetgeving aan te passen zodat de werknemers- en zelfstandigenpensioenen overal ter wereld betaalbaar zijn ongeacht de nationaliteit van de gepensioneerde (zoals al het geval is voor de Belgische pensioenen van de openbare sector sinds de wet van 7 maart 1867!).

¹⁵ G. VAN LIMBERGHEN, "Zelfstandigenpensioen: een halve eeuw in de achtervolging", T.S.R. 2007, 426-429

¹⁶ De uitzonderingen in het derde lid voorziet in de gedeeltelijke omzetting van:

1° Richtlijn 2009/50/EG van de Raad van 25 mei 2009 betreffende de voorwaarden voor toegang en verblijf van onderdanen van derde landen met het oog op een hooggekwalificeerde baan; 2 Richtlijn 2011/98/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende één enkele aanvraagprocedure voor een gecombineerde vergunning voor onderdanen van derde landen om te verblijven en te werken op het grondgebied van een lidstaat, alsmede inzake een gemeenschappelijk pakket rechten voor werknemers die legaal in een lidstaat verblijven; 3 Richtlijn 2014/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende de voorwaarden voor toegang en verblijf van onderdanen van derde landen met het oog op tewerkstelling als seizoenarbeider; 4 Richtlijn 2014/66/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende de voorwaarden voor toegang en verblijf van onderdanen van derde landen in het kader van een overplaatsing binnen een onderneming.

3. Sporadisch onmogelijk tijdig vast te stellen wanneer iemand in België vervroegd met pensioen kan gaan na woonst op jonge leeftijd in Nederland en nadien tewerkstelling in België

De toegang tot het vervroegd pensioen in België is afhankelijk van het bereiken van een bepaalde leeftijd in combinatie met een loopbaanduur. Zo kan men met een lange loopbaan van 44 jaar op de leeftijd van 60 jaar met pensioen in België. Voor de loopbaanduur wordt tevens rekening gehouden met de periodes die pensioenrechten openen in het buitenland. In Nederland wordt voor de jaren vanaf 2022 jaarlijks, 5 jaar van tevoren, zowel de pensioenleeftijd als de aanvangsleeftijd vanaf wanneer men pensioenrechten opent vastgesteld rekening houdend met de gemiddelde levensverwachting. De Belgische Ombudsman Pensioenen merkt op dat er sporadisch gevallen zullen komen waarbij voor een gepensioneerde die op jonge leeftijd in Nederland woonde en nadien in België tewerkgesteld was de vroegst mogelijke pensioendatum in België pas met 100 % zekerheid kan vastgesteld worden nadat deze reeds verstreken is. Dit ingevolge het feit dat de aanvangsleeftijd vanaf wanneer men pensioenrechten opent in Nederland te laat wordt vastgesteld (wordt pas 5 jaar op voorhand vastgesteld: zo wordt voor pensioenen die in Nederland ingaan in 2022 de leeftijd vastgesteld op 1 januari 2017) om tijdig te bepalen wat de vroegst mogelijke pensioeningangsdatum in België is. De Ombudsman Pensioenen roept de wetgever op dit harmonisatieprobleem juridisch te analyseren.

Eindeloopbaanproblematiek als één geheel beschouwen en een gecoördineerd antwoord verstrekken het meest wenselijk voor de burger: overgang van stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag (brugpensioen) (RVA) of vervroegd pensioen (FPD, RSVZ, Ethias) naar pensioen: weet u wanneer u waar moet zijn?

Suggestie aan de pensioendiensten

De Ombudsman Pensioenen stelt vast dat het “stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag” en het “vervroegd pensioen” twee concepten zijn die door verschillende toekomstig gepensioneerden door elkaar gebruikt worden. Dit is zeer begrijpelijk daar het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag tot voor enkele jaren “brugpensioen” heette. Nog minder gepensioneerden weten dat het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag tot de bevoegdheid van de RVA behoort en het vervroegd pensioen tot de bevoegdheid van de FPD, het RSVZ of Ethias. Ze kloppen dan ook vaak bij de verkeerde dienst aan met hun vragen. De Ombudsman Pensioenen suggereert dan ook aan de pensioendiensten bij het beantwoorden van klachten over de weigering om vervroegd met pensioen te kunnen gaan hiermee rekening te houden. Indien nodig dient men dit verschil uit te leggen en niet te aarzelen om betrokkene snel genoeg door te verwijzen naar de RVA. Voor de toekomstig gepensioneerden zou de eindeloopbaanproblematiek als één geheel beschouwen en een gecoördineerd antwoord verstrekken tussen beide diensten het meest wenselijk zijn.

De feiten

Mijnheer Jacobus Van Der Aa, die in Breda geboren is op 3 december 1960, woont momenteel in de Nederlandse grensgemeente Eede (Zeeland).

Een deel van zijn carrière is hij werkzaam geweest in België (in 1984 144 werkdagen en 18 gelijkgestelde dagen, in 1985 50 dagen en vanaf 1989 tot en met heden).

Momenteel is hij werkzaam in België in een houtbuigerij. Niet dat hij niet meer fysiek in de mogelijkheid is om te werken, doch het gaat hem wat slechter af: hij heeft al een tijdje een aantal fysieke kwaaltjes van het werken (pijn aan zijn been en zijn rechterhand door het kneedwerk dat hij verricht achter een werkbank).

Hij had gehoopt in België op 56-jarige leeftijd te kunnen stoppen met werken en zoals hij het zelf verwoordt “met pensioen te kunnen gaan.”

Betrokkene kent zoals zovelen niet het verschil tussen “pensioen” en “werkloosheid met bedrijfstoelag” (vroeger “brugpensioen” genaamd).

Hij krijgt de melding dat hij niet voldoet aan het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelag op 56 jarige leeftijd.

Na de ontvangst hiervan dient betrokkene op 57-jarige leeftijd in België een aanvraag in om vervroegd met pensioen te kunnen gaan op 1 februari 2019 (= op 59 jarige leeftijd). Dit wordt hem geweigerd met als motivatie: “u heeft onvoldoende loopbaanjaren of u heeft de vereiste leeftijd niet”. “U bewijst op de ingangsdatum 41 zulke loopbaanjaren.”. “Er kan u na 1 januari 2019 een vervroegd rustpensioen als werknemer worden toegekend als u op het eind van de maand vóór de ingangsdatum • 60 jaar bent en 44 loopbaanjaren bewijst of • 61 jaar bent en 43 loopbaanjaren bewijst of • 63 jaar bent en 42 loopbaanjaren bewijst.” Verder wordt er nog gewag gemaakt van een aantal bijzondere mogelijkheden van vervroegde pensionering.

Bedenkingen

In casu is het voor een pensioenspecialist duidelijk dat betrokkene nog niet de minimumleeftijd bereikt had om vervroegd met pensioen te kunnen gaan.

Voor betrokkene is dit echter niet zo duidelijk. Hij dient een klacht in bij de FPD -en dus niet bij de RVA- met de melding dat hij twee jaar geleden zijn “vervroegd pensioen” had aangevraagd -betrokkene bedoelde het “stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelag”- gezien hij 56 jaar werd en een loopbaan van 43 jaar nachtdienst achter de rug had. Betrokkene meldde in zijn klacht bij de FPD dat hij toen te horen gekregen had dat hij twee jaar langer moest werken, doch dit bleek niet voldoende.

De klachtendienst van de FPD legde duidelijk aan betrokkene uit dat hij met pensioen kan gaan in België vanaf 60 jaar indien hij een loopbaan heeft van 44 jaren, dat er geen uitzondering is voor nachtwerk en dat hij ten vroegste met pensioen kan gaan vanaf 1 mei 2021.

Doch de klachtendienst spreekt met geen woord over de weigering van de werkloosheid met bedrijfstoelag. Op deze manier is de verwarring bij betrokkene niet opgeklaard. Hij dient dan ook een klacht in bij de Ombudsman Pensioenen.

Hij schrijft in zijn klacht “ik word van het kastje naar de muur gestuurd”, “ik heb zes verschillende personen gehad die me telefonisch te woord hebben gestaan maar nu weet ik nog altijd niet wanneer ik met pensioen kan gaan”. “Iedere keer dat ik mijn pensioen aanvraag moet ik twee jaar langer werken.”

De Ombudsman moet vaststellen dat elke federale overheidsdienst enkel bevoegd is om informatie te

verstrekken over de activiteiten die tot zijn bevoegdheidsdomein behoren.

Het antwoord van de klachtendienst van de FPD is gelet op de in het dossier aanwezige loopbaangegevens dus correct. Dit te meer daar betrokkene met geen woord repte over werkloosheid met bedrijfstoeslag. Dat de argumentatie die betrokkene inriep om zijn klacht te staven termen bevatte die afkomstig waren uit het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag voor nachtarbeid, met name de termen “nachtarbeid”, “56 jaar” (zijnde één van de toekenningsvoorwaarden voor de vroegere leeftijden), werd uit het oog verloren. Door de klacht niet in een ruimer kader te plaatsen (enkel te beantwoorden vanuit het bevoegdheidsdomein van de FPD) en niet door te verwijzen naar de RVA, bekwam betrokkene dan ook geen voldoening. Dit leidde ertoe dat hij een klacht indiende bij de Ombudsdienst Pensioenen.

De Ombudsman Pensioenen heeft dan ook ten eerste bij de behandeling van de klacht het verschil tussen het vervroegd pensioen en het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag uitgelegd. Tevens werd aan betrokkene meegedeeld welke overheidsdienst voor deze materies bevoegd is. Het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag behoort tot de bevoegdheid van de RVA en het vervroegd pensioen in casu tot de bevoegdheid van de FPD.

Gaan we nu dieper in op de weigering om het pensioen vervroegd toe te kennen.

Om na te gaan of iemand vervroegd met pensioen kan gaan hanteert de wetgever een combinatie van leeftijdsvoorwaarde met loopbaanvoorwaarde (“voldoende kilometers op de teller hebben” om het in wielertermen te zeggen: voor een gepensioneerd dus voldoende lang gewerkt [of periodes die daarmee gelijkgesteld worden zoals werkloosheidsperiodes, ziekteperiodes, een korte onderbreking van de loopbaan om een jong kind op te voeden, ...]). Om na te gaan of de loopbaan voldoende lang is tellen niet enkel periodes uit België mee maar ook periodes uit het buitenland. Voor de heer Van Der Aa komen derhalve periodes uit België en in Nederland in aanmerking.

Op grond van artikel 4, § 2, eerste lid van het KB van 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenen is een vervroegde pensionering “onderworpen aan de voorwaarde dat de belanghebbende een loopbaan bewijst van een bepaald aantal kalenderjaren waarvoor pensioenrechten kunnen worden geopend krachtens dit besluit, (...) of iedere buitenlandse regeling waarop de Europese verordeningen betreffende sociale zekerheid of een door België gesloten overeenkomst betreffende sociale zekerheid van toepassing is.”

Artikel 4 § 2, tweede lid stelt: “De in het eerste lid bedoelde kalenderjaren worden, naar gelang het geval, in aanmerking genomen op voorwaarde dat:

1° in de regeling voor zelfstandigen:

- de jaren gelegen vóór 1957 recht kunnen openen op pensioen;
- de jaren gelegen na 1956 tenminste twee kwartalen omvatten die recht kunnen openen op pensioen;

2° in de werknemersregeling en in de andere regelingen de pensioenrechten betrekking hebben op een tewerkstelling die overeenstemt met ten minste (één derde) van een voltijdse arbeidsregeling. Wanneer de tewerkstelling niet het volledige kalenderjaar omvat, is aan deze voorwaarde voldaan indien voor het kalenderjaar tenminste het equivalent van de vermelde minimumduur van tewerkstelling wordt bewezen.”

Daarnaast is er artikel 6 van de Verordening 883/2004 dat stelt: “Tenzij in deze verordening anders bepaald, houdt het bevoegde orgaan van een lidstaat waarvan de wetgeving:

het verkrijgen, het behoud, de duur of het herstel van het recht op prestaties, de toepassing van een wetgeving,

of

de toegang tot of de ontheffing van de verplichte, vrijwillig voortgezette of vrijwillige verzekering, afhankelijk stelt van de vervulling van tijdvakken van verzekering, van werkzaamheden in loondienst, van werkzaamheden anders dan in loondienst of van wonen, voor zover nodig, rekening met de overeenkomstig

de wetgeving van een andere lidstaat vervulde tijdvakken van verzekering, van werkzaamheden in loondienst, van werkzaamheden anders dan in loondienst of van wonen, alsof die tijdvakken overeenkomstig de door dat orgaan toegepaste wetgeving zijn vervuld.”

De vraag rijst: moet ofwel de periode van de tewerkstelling in Nederland ofwel de tijdsperiode van pensioenrechten in Nederland in aanmerking genomen worden om te kijken of iemand in België vervroegd met pensioen mag gaan? Of een combinatie van beide?

Voor de Ombudsman Pensioenen is de tekst van artikel 4 van het KB van 23 december 1996 -die taalkundig geen correct Nederlands is- dubbelzinnig geformuleerd om hierop met uitsluitend een antwoord te geven.

Wel is het voor de Ombudsman Pensioenen duidelijk dat wil men op een vlotte manier de toegang tot het vervroegd pensioen kunnen vaststellen, en wil men niet ingaan tegen (de geest van) de Verordening 883/2004, de loopbaangegevens zoals deze beschikbaar zijn in het buitenland overnemen de meest aangewezen werkwijze is.

Dit is ook wat bedoeld wordt in artikel 6 van de Verordening 883/2004. Dit wordt trouwens bevestigd in punt 4 van het besluit nr. H6 van 16 december 2010 van de Administratieve Commissie van de EU betreffende de toepassing van bepaalde beginselen inzake de samentelling van tijdvakken ingevolge artikel 6 van Verordening (EG) nr. 883/2004.

Wij citeren letterlijk: “Het is noodzakelijk om te garanderen dat bij de toepassing van het beginsel van samentelling van tijdvakken, zoals opgenomen in artikel 6 van Verordening (EG) nr. 883/2004, tijdvakken van verzekering die als zodanig zijn gecommuniceerd door een lidstaat, worden geaccepteerd door de ontvangende lidstaat zonder dat de waarde ervan in twijfel wordt getrokken.”

Doch vermits in Nederland de Algemene Ouderdomswet (AOW) wordt toegekend op basis van woonst, strookt het in aanmerking nemen van pensioenverzekeringsperiodes voor de AOW niet met de filosofie van de Belgische wetgeving om mensen langer te doen werken. In Nederland is men immers op basis van woonst reeds vaak rond de leeftijd van 17/18 jaar verzekerd voor de AOW (zelfs wanneer men dan nog studeert), zodat de studieperiode van iemand die in Nederland woont zal meetellen om te kijken of iemand vervroegd in België op pensioen kan gaan, daar waar een studieperiode van iemand die in België woont niet meetelt om te kijken of iemand in België vervroegd met pensioen kan gaan.

Een student van de KU Leuven, de heer Thomas Van Roeyen, bestudeerde de wijze waarop artikel 4 van het KB van 23 december 1996 toegepast wordt onder leiding van de Ombudsman Pensioenen in het kader van het project PrakSis – een project dat door de KU Leuven wordt ingericht ter vervanging van de Masterproef en dat als doel heeft een student kennis te laten maken met de juridische praktijk en waarbij de student actief meewerkt om een probleem ingebed in de sociale zekerheid op te lossen.

Thomas Van Roeyen persoonlijk kwam tot een andere dan de hogervermelde conclusie, met name dat rekening houden met de jaren AOW-verzekering niet in overeenstemming is met de letterlijke bewoording van artikel 4 van het KB van 1996 dat een “loopbaan” vereist. Een loopbaan is immers “een geheel van functies die iemand gedurende zijn leven bekleed heeft”. Dit duidt dus op een “tewerkstelling”. Ook deze argumentatie is verdedigbaar.

Hoe verloopt de toepassing van dit artikel in de praktijk in het geval van de heer Van Der Aa?

Vooreerst stelt de FPD dat ze de door Nederland in aanmerking genomen verzekerde woontijdvakken die pensioenrechten openen voor de AOW in aanmerking neemt.

Om de vroegst mogelijke pensioendatum (P-datum in het vakjargon genoemd) vast te stellen vroeg de FPD via de geijkte Europese verbindingsdocumenten (E-documenten) inlichtingen aan de Sociale

Verzekeringsbank (SVB) in Nederland (de SVB berekent in Nederland het AOW-pensioen).

De SVB deelde op 7 juni 2018 aan de FPD als verzekeringstijdvakken van de heer Van Der Aa op het document E205 NL (verbindingsformulier met de verzekeringstijdvakken in Nederland) de periode van 3 maart 1978 tot en met 6 juli 1984 en van 1 maart 1986 tot en met 29 november 1989 mee. Immers de periode voor 3 maart 1978 wordt volgens de SVB niet in aanmerking genomen voor de berekening van zijn AOW-uitkering.

Het maximumpensioen wordt in Nederland immers toegekend na 50 jaar verzekeringstijdvakken. Daarom telt men, om de verzekeringstijdvakken die in aanmerking kunnen genomen worden voor de AOW vast te stellen, vanaf de Nederlandse AOW-leeftijd 50 jaar terug (aanvangsleeftijd).

Wat de AOW-pensioenleeftijd in Nederland betreft dient opgemerkt te worden dat tot begin jaren 2000 deze vastgesteld was op 65 jaar. Onder druk van de toenemende levensverwachting en de economische crisis van 2007 werd in Nederland beslist om deze leeftijd stelselmatig op te trekken. Volgens de wetgeving ten tijde van de klacht zou de pensioengerechtigde leeftijd in Nederland in 2021 67 jaar bedragen. In de daaraan voorafgaande jaren zou de pensioenleeftijd een stapsgewijze verhoging kennen van 65 tot 67 jaar. Bijgevolg zouden de pensioengerechtigde leeftijd en de aanvangsleeftijd van de referteperiode waarvoor men pensioenrechten krijgt in Nederland de volgende zijn:

- a. vóór 1 januari 2013: 65, respectievelijk 15 jaar;
- b. in 2013: 65 jaar en één maand, respectievelijk 15 jaar en één maand;
- c. in 2014: 65 jaar en twee maanden, respectievelijk 15 jaar en twee maanden;
- d. in 2015: 65 jaar en drie maanden, respectievelijk 15 jaar en drie maanden;
- e. in 2016: 65 jaar en zes maanden, respectievelijk 15 jaar en zes maanden;
- f. in 2017: 65 jaar en negen maanden, respectievelijk 15 jaar en negen maanden;
- g. in 2018: 66 jaar, respectievelijk 16 jaar;
- h. in 2019: 66 jaar en vier maanden, respectievelijk 16 jaar en vier maanden;
- i. in 2020: 66 jaar en acht maanden, respectievelijk 16 jaar en acht maanden;
- j. in 2021: 67 jaar, respectievelijk 17 jaar

Vanaf 2022 zou de verhoging van de AOW-leeftijd gebeuren in functie van de levensverwachting. Deze verhoging treedt in werking vijf jaar na de vaststelling. De eerste verhoging kwam er in 2017: de pensioenleeftijd voor 2022 steeg naar 67 jaar en 3 maanden.

Voor 2023 en 2024 zou er echter geen verhoging plaatsvinden omdat de regering vastgesteld had dat de levensverwachting onvoldoende gestegen was. Voor de jaren 2023 en 2024 zou de pensioenleeftijd dus 67 jaar en 3 maanden gebleven zijn.

Kortom in Nederland kon de exacte pensioenleeftijd voor betrokkene nog niet vastgesteld worden. Dit kan maar 5 jaar op voorhand.

Voor het meedelen van de verzekeringstijdvakken heeft de SVB op 7 juli 2018 als Nederlandse AOW-leeftijd voor betrokkene 3 maart 2028 genomen, zijnde 67 jaar en 3 maanden. Dit is de AOW-pensioenleeftijd volgens de wetgeving zoals van toepassing in 2022, zijnde de laatste pensioenleeftijd in de toekomst die definitief is vastgesteld op het moment van het meedelen van de gegevens aan de FPD (7 juni 2018).

Kortom, het betreft een schatting van de AOW-leeftijd van betrokkene. Niettemin antwoordde de SVB op 12 maart 2019 aan de FPD zonder enige nuance te maken: "De heer Van Der Aa bereikt op 3 maart 2028 zijn Nederlandse pensioenleeftijd."

Op 7 juli 2018 betekende dit dat de heer Van Der Aa in Nederland enkel voor verzekeringstijdvakken gelegen tussen de aanvangsleeftijd 17 jaar en 3 maanden (3 maart 1978) en de pensioenleeftijd 67 jaar en 3 maanden (3 maart 2028) een AOW zou bekomen. De pensioenleeftijd in Nederland voor betrokkene is 3 maart 2028.

De referteperiode vangt 50 jaar eerder aan, met name op 3 maart 1978.

Zoals gesteld zou -althans volgens de wetgeving van kracht tijdens de behandeling van de klacht- de pensioenleeftijd vanaf 2022 verhogen met de levensverwachting. Dit betekent dat op het ogenblik dat de heer Van Der Aa zijn pensioen in Nederland kan bekomen de verzekeringstijdvakken wellicht niet meer dezelfde zijn als deze die aan de FPD meegedeeld werden door de Sociale Verzekeringsbank, dit louter omdat de pensioenleeftijd ondertussen verhoogd werd.

Meer nog, op het moment van het onderzoek van de pensioenaanvraag (deze aanvraag kan ten vroegste één jaar voor de gewenste ingangsdatum ingediend worden) is het zowel mogelijk dat de pensioenleeftijd in Nederland hoger of lager is dan 67 jaar en 3 maanden.

Dit zal tot gevolg hebben dat het mogelijk is dat de SVB -indien de FPD dit op het moment van het onderzoek van de pensioenrechten zou opvragen- andere verzekeringstijdvakken zou meedelen. Het zou dus kunnen dat de aanvangsdatum van de verzekeringsperiode in Nederland later of vroeger ligt dan de momenteel toegekende aanvangsdatum. Dit kan dus ook op dat moment een invloed hebben op exacte de P-datum voor de Belgische pensioenrechten.

Daarenboven is er in Nederland in 2019 een wetsvoorstel ingediend om de verhoging van de AOW-leeftijd te temporiseren zodanig dat de leeftijd van 67 jaar pas in 2024 zal bereikt worden. Het Nederlandse kabinet heeft immers in overleg met de sociale partners in het Principeesakkoord van 5 juni 2019 afgesproken dat de AOW-leeftijd vanaf 2020 minder snel zal worden verhoogd.

Het Nederlandse kabinet is met de sociale partners overeengekomen dat de AOW-leeftijd in 2020 en 2021 op 66 jaar en 4 maanden zal blijven staan zodat sociale partners in de gelegenheid zijn om op sectoraal niveau afspraken te maken over vervroegd uittreden.

Vervolgens zal de AOW-leeftijd in 2022 stijgen naar 66 jaar en 7 maanden en in 2023 naar 66 jaar en 10 maanden. In 2024 wordt de AOW-leeftijd 67 jaar. Dit deel van het wetsvoorstel is reeds aangenomen door de Tweede en Eerste kamer.

Vanaf 2025 is het de bedoeling dat de ontwikkeling van de AOW-leeftijd voor 2/3de te koppelen aan de resterende levensverwachting op 65 jaar. Op basis van een prognose van het Nederlands Centraal Bureau voor de statistiek (CBS) zou de AOW-leeftijd in 2025 op 67 jaar blijven. De 2/3de koppeling moet nog wet in de wet vastgesteld worden.

Het Nederlandse Centraal bureau voor de statistiek (CBS) heeft op 1 november 2019 de raming van de gemiddelde resterende levensverwachting op 65-jarige leeftijd voor 2025 en 2031 bekendgemaakt. Het CBS gaat in de nieuwe prognoses uit van een gemiddelde resterende levensverwachting op 65-jarige leeftijd van 20,75 jaar in 2025 en van 21,43 jaar in 2031.

Op grond van artikel 7^a, tweede lid, van de Algemene Ouderdomswet, zoals dit geldt met ingang van 1 januari 2020 en op basis van de CBS-prognose voor 2025 wordt de AOW-leeftijd vastgesteld op 67 jaar en 3 maanden. De betreffende mededeling hierover zal in de Staatscourant worden gepubliceerd.

Ook dit heeft een impact op de aanvangsdatum (50 jaar voor pensioenleeftijd) van de berekening van het AOW en dus ook op de vroegst mogelijke pensioendatum in België.

Bijgevolg is het bijna zeker dat een aantal gepensioneerden met een loopbaan in zowel België als Nederland een foutieve P-datum gecommuniceerd hebben gekregen.

Tabel 1: AOW-leeftijd in maanden van voor en na het Principeesakkoord:

AOW-leeftijd voor Principeesakkoord		AOW-leeftijd na Principeesakkoord
2018	66 jaar	66 jaar
2019	66 jaar en 4 maanden	66 jaar en 4 maanden
2020	66 jaar en 8 maanden	66 jaar en 4 maanden
2021	67 jaar	66 jaar en 4 maanden

Samenvattend kan gesteld worden dat indien de exacte tijdsperiode die pensioenrechten in Nederland opent (referteperiode van AOW-verzekering) in aanmerking moet genomen worden om te kijken of iemand in België vervroegd met pensioen mag gaan, men in België niet steeds tijdig kan bepalen of iemand al dan niet vervroegd met pensioen kan gaan.

Men kan immers met een lange loopbaan van 44 jaar op de leeftijd van 60 jaar met pensioen in België. De aanvangsleeftijd vanaf wanneer men in Nederland pensioenrechten opent wordt dan te laat vastgesteld (5 jaar op voorhand) om tijdig te bepalen wat de vroegst mogelijke pensioeningangsdatum in België is.

Rekening houdende met de verzekeringstijdvakken in België en de door de SVB meegedeelde verzekeringstijdvakken (lees de geschatte verzekeringstijdvakken in Nederland, ook al werden die op nogal affirmatieve wijze meegedeeld door de SVB) werd de P-datum in België van de heer Van Der Aa op 1 mei 2021 vastgesteld.

Gezien een tewerkstelling gedurende een bepaald jaar -men telt immers per jaar- pas in aanmerking genomen wordt als loopbaanjaar om vervroegd met pensioen te kunnen indien de tewerkstelling 104 dagen bedraagt, heeft het wijzigen van de AOW-verzekeringperiodes in Nederland niet altijd een verandering van de P-datum tot gevolg. Al is het natuurlijk wel mogelijk.

De heer Van Der Aa vindt het logisch dat elke tewerkstelling in Nederland (dus ook een tewerkstelling voor de woonstreferteperiode die in Nederland pensioenrechten opent) zou meetellen om na te gaan of hij in België vervroegd met pensioen kon gaan. Daarom meldde hij reeds voor 3 maart 1978 gewerkt te hebben in Nederland bij een banketbakkerij-tearoom, met name van 1974 tot 1984.

Gelet op de conclusie van de heer Van Roeyen dat artikel 4 van het KB van 1996 een voldoende lange "loopbaan" (zijnde "een geheel van functies die iemand gedurende zijn leven bekleed heeft"), wat op een "tewerkstelling duidt, vereist om in België vervroegd met pensioen te kunnen gaan, rees de vraag of de jaren 1974 tot 1984 al dan niet in aanmerking kunnen komen voor de loopbaanduur om vervroegd in België met pensioen te kunnen gaan. En zo deze periode van tewerkstelling in Nederland in aanmerking komt, op welke wijze het bewijs van deze tewerkstelling in Nederland moet geleverd worden.

Naast de verzekeringstijdvakken voor de AOW erkent de FPD dat *een bewezen effectieve tewerkstelling in het buitenland niet mag uitgesloten worden van het recht op vervroegd pensioen*.

De FPD antwoordde op 24 augustus 2018 aan de Ombudsdienst Pensioenen: "Als de SVB bevestigt dat betrokken personen aan het werk waren dan is dat voldoende om die tijdvakken in aanmerking te nemen voor het bepalen van opening recht, het intern recht als de vaststelling van het theoretisch pensioen. Als uit officiële documenten van het buitenlands pensioenorganisme (voorgelegd door betrokkene of gevraagd door FPD) blijkt dat er een voldoende effectieve tewerkstelling was, zal deze tewerkstelling meegeteld worden om de vervroeging te bepalen."

Op 27 augustus 2018 vroeg de FPD het "formulier 367 ABV" (=document met als titel "grensarbeiderstijdvakken") op bij de SVB.

Op 25 september 2018 antwoordde de SVB dat het werktijdvak dat vermeld moet worden op het formulier 367 ABV van de heer Van Der Aa zich uitstrekte van 1 maart 1986 tot en met 29 november 1989.

Het opvragen van het “formulier 376 ABV” was dus een slag in het water. Deze periode stond immers al vermeld op het document E205 NL dat op 7 juni 2018 reeds aan de FPD was overgemaakt.

Op 4 oktober 2018 vroeg de FPD aan de SVB de Nederlandse loopbaan opnieuw te onderzoeken voor de jaren 1974 tot 1978.

Op 30 oktober 2018 antwoordde de SVB dat het bij hen niet bekend is of de heer Van Der Aa werkzaam was in de periode van 1974 tot 1978.

Ook contact van de Ombudsman Pensioenen met de SVB leert dat de SVB voor de periode dat een persoon die destijds in Nederland woonde niet over informatie beschikt betreffende de al dan niet tewerkstelling in Nederland. Dit is logisch vermits de SVB deze gegevens niet nodig heeft om de AOW te berekenen. De SVB beschikt wel voor personen die buiten Nederland woonden maar in Nederland werkten over de registratie van deze tewerkstelling vermits ze deze informatie wel nodig heeft om de pensioenrechten te berekenen.

Zich baserend op deze informatie vroeg de Ombudsman Pensioenen aan de FPD of het door de SVB laten bevestigen dat iemand in Nederland aan het werk was teneinde tijdvakken in aanmerking te nemen voor het bepalen van de opening van het recht wel in alle gevallen (met name voor iemand die in Nederland woonde en werkte buiten de referteperiode die pensioenrechten opent op basis van woonst) opportuun was.

De FPD deed in reactie hierop navraag bij de SVB -de SVB die de informatie verstrekt aan de Ombudsman Pensioenen bevestigde- en antwoordde aan de Ombudsman: “De SVB kan dus inderdaad niet altijd probleemloos bevestigen of iemand die in Nederland woonde ook in Nederland werkzaam was. Die gegevens ontbreken dus. De klant zal bijgevolg zelf met bewijsstukken moeten komen zoals bewijsstukken van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (UWV) dat verantwoordelijk is voor de landelijke uitvoering van de werknemersverzekeringen en voor de arbeidsmarkt- en gegevensdienstverlening (polisadministratie), van het bedrijfspensioenfonds maar ook originele arbeidsovereenkomsten of originele ontslagbrieven die de FPD ter bevestiging voorlegt aan de SVB.”

Wel had de SVB aan de FPD gemeld dat in de verre toekomst dit probleem zou verdwijnen daar “tegenwoordig daarenboven een algemene registratie (basisregistratie personen) van alle personen woonachtig in Nederland gevoerd wordt door de SVB. Hiervoor worden gegevens aangeleverd door het UWV, gemeenten, belastingdienst over woon-, werk- en uitkeringstijdvakken.”

Mijnheer Van Der Aa ging op zoek naar bewijzen en bekwam van zijn voormalige werkgever volgende verklaring gedateerd op 12 december 2018: “Bij deze verklaar ik dat mijnheer Van Der Aa bij mij gewerkt heeft vanaf september 1974 tot 1984. De eerste jaren werkte hij 4 dagen in de week en ging hij één dag in de week naar school”.

In reactie hierop antwoordde de FPD: “Wij hebben zowel bij de SVB als bij Bureau voor Belgische Zaken (verder BBZ) navraag gedaan naar uw periode van tewerkstelling van vóór 03-03-1978.

Echter, zij zetten slechts de tijdvakken op de E205 vanaf 50 jaar vóór de ingangsdatum van het AOW.

Wat betreft uw bewijsstuk: Op naam van deze werkgever, banketbakkerij-tearoom, kan BBZ in uw dossier alleen een loonbelastingkaart over 1984 terugvinden. In dat jaar zijn in ieder geval tot 1 juli premies afgedragen voor AOW. Maar dat jaar zit dus wel al vervat in de E205NL.

Voor de tewerkstelling in de periode 1974 tot 1984 bevat het dossier bij SVB geen bewijsstukken.

Volgens de verklaring van 12 december 2018 zou u toen ook al voor deze banketbakkerij in Oostburg hebben gewerkt. Normaal gesproken zou de bakkerij dan ook premies volksverzekeringen moeten hebben afgedragen aan de Belastingdienst, in ieder geval met ingang van 3 december 1975, de leeftijd van 15 jaar, destijds de leeftijd waarop de verzekering voor de volksverzekeringen begon. Deze tewerkstelling kan BBZ alleen niet terugzien in het SVB-dossier of in de Polisadministratie van UWV.

Uit de nadien gevoerde discussie met UWV, dienen wij u het volgende antwoord te geven: Gezien deze privacy blokkades kan de klant wellicht beter zelf informeren bij UWV. Hij is inwoner van Nederland en zal waarschijnlijk wel DigiD hebben. Hij kan inloggen op Mijn UWV en zijn arbeidsverleden opvragen. <https://www.uwv.nl/particulieren/mijnuwv/uw-arbeidsverleden-en-loongegevens-bekijken-enopvragen/index.aspx>. Indien u op die manier nieuwe bewijslast kan verkrijgen, mag u ons steeds contacteren, maar momenteel kunnen wij geen verdere stappen meer ondernemen."

Betrokkene die zich ondertussen vooral gefocust had op het bekomen van uitkering stelsel werkloosheid met bedrijfstoelage ging niet meer verder op zoek en slaagde er dus niet in de bewijslast te leveren dat hij van september 1974 tot en met 3 maart 1978 in Nederland gewerkt had.

In een andere bemiddelingszaak bij de Ombudsman Pensioenen slaagde de toekomstig gepensioneerde wel in deze bewijslast: een origineel arbeidscontract vergezeld van een origineel aanslagbiljet inkomstenbelasting werd door de FPD als voldoende bewijs erkend om een vroegst mogelijke pensioendatum te vermelden in Mypension (dossier 32946).

Nood aan informatieverstrekking over het totaaloverzicht van de pensioensituatie in de verschillende landen waar men pensioenrechten opent: een verwittigd man is er twee waard

Goede pensioeninformatie is erg belangrijk.

Een totaaloverzicht krijgen van de pensioensituatie is voor iemand die in meerdere landen gewerkt heeft erg moeilijk. Een toekomstig gepensioneerde wenst immers te weten of het totaal pensioenbedrag zal volstaan om te voorzien in zijn levensonderhoud. Op welke datum kan zo iemand aanspraak maken op de uitkering van al zijn pensioenen (wettelijk en aanvullend)? Wat is de pensioenleeftijd per land, per pensioen? Met veel moeite bekomen deze personen de informatie gefragmenteerd per pensioen en per land.

In Nederland bestaat binnen de Sociale Verzekeringsbank een mooi voorbeeld van hoe deze informatieverstrekking kan ingevuld worden, met name het Bureau voor Belgische zaken. Deze afdeling is een kenniscentrum op het domein van "integrale sociale zekerheid" tussen Nederland en België. Op dit moment organiseert het Bureau voor Belgische zaken spreekuren waar burgers terecht kunnen met vragen en advies op maat over hun "pensionering": gaande van pensioenvragen, vragen over belastingheffing, ziekteverzekering als gepensioneerde, (...) Ook de belastingdiensten van beide landen zijn bij dit project betrokken. Een aantal van de spreekuren vindt plaats bij en verloopt in samenwerking met de Federale Pensioendienst. Zo vinden er onder andere spreekuren plaats bij de FPD in Antwerpen en Turnhout. De FPD bevestigde aan de Ombudsman dat deze samenwerking succesvol is.

De Ombudsman looft deze samenwerking en roept op hieraan de nodige ruchtbaarheid te geven zodat zoveel mogelijk toekomstig gepensioneerden van deze integrale informatieverstrekking zullen gebruik kunnen maken.

Ook de Europese Raad ziet het belang in van een goede informatie-uitwisseling en informatieverstrekking voor zij die in meerdere Europese landen beroepsactief geweest zijn. Hiertoe heeft de Raad de Europese Arbeidsautoriteit opgericht.

Tot het takenpakket van deze organisatie behoort het ondersteunen van lidstaten bij de informatievoorziening en dienstverlening aan de burgers en de lidstaten ondersteunen op het vlak van samenwerking en

uitwisselen van informatie evenals een bemiddelende rol te spelen tussen de lidstaten tijdens conflicten. De Ombudsman Pensioenen hoopt dat deze instantie zijn vruchten zal afwerpen, ook op pensioenvlak.

4. Hiaat in de overgang van vervangingsuitkeringen (werkloosheid) naar pensioen wanneer het pensioen betaald wordt door een ander land dan de vervangingsuitkering.

Algemene aanbeveling aan de wetgever

De Belgische Ombudsman Pensioenen stelt vast dat binnen de Belgische nationale wetgeving er in principe voor gezorgd wordt dat de overgang van de sociale vervangingsuitkeringen (onder andere werkloosheid) naar het pensioen naadloos verloopt. Die vlotte overgang is echter minder vanzelfsprekend wanneer door toepassing van de Europese coördinatieregels, het pensioen betaald moet worden door een ander land dan datgene dat de sociale uitkeringen betaalde. Europa zorgt immers slechts voor een coördinatie van de socialezekerheidsstelsels van de lidstaten en sluit onderlinge verschillen niet uit. Het zijn die verschillen die kunnen leiden tot hiaten in de sociale bescherming. De Ombudsman Pensioenen roept dan ook op deze gaten te dichten en het principe van vrij verkeer van werknemers te garanderen.

De klacht (dossier 33340)

De heer Van Galder is geboren op 18 december 1953 in Rotterdam in Nederland. Tot 30 maart 2009 heeft hij in Nederland gewoond, waar hij ook een tijdlang gewerkt heeft. Op 1 april 2009 begint betrokkene een activiteit als zelfstandige in België. Even later, op 6 juli 2010, verhuist hij naar België.

Voor zijn tewerkstelling als zelfstandige in België van 1 april 2009 tot en met 31 maart 2010 opent hij geen pensioenrechten vermits de sociale bijdragen niet volledig werden betaald: deze werden door het sociaalverzekeringsfonds als oninvorderbaar beoordeeld. Een tewerkstelling als zelfstandige opent immers enkel pensioenrechten indien de sociale bijdragen volledig betaald zijn.

Voor de periode van 1 april 2009 tot en met 30 juni 2009 heeft hij een gehele of gedeeltelijke vrijstelling van bijdragen gekregen omdat hij het financieel moeilijk had. Ook deze periode opent geen pensioenrechten. Nadien heeft hij een tewerkstelling als werknemer in België van 2011 tot en met 2018 waarvoor hij een pensioen als werknemer krijgt. Ook voor de dagen werkloosheid in 2017 en 2018 krijgt hij een pensioen als werknemer.

Zijn werknemerspensioen dat berekend wordt in overeenstemming met de Europese Verordeningen bedraagt 173,56 euro per maand. Tevens krijgt hij een pensioenbonus ten bedrage van 163,15 euro per maand. De pensioenbonus is een toelage die in het leven werd geroepen met de bedoeling mensen op het einde van

hun loopbaan langer aan het werk te houden. Samen maakt dit een brutobedrag van 336,71 euro per maand.

Op basis van de wetgeving op het moment van de behandeling van de klacht zou de AOW-pensioenleeftijd 66 jaar en 8 maanden zijn, hij zou dus met pensioen kunnen gaan op 18 augustus 2020 (zie kader 1).

Ondertussen heeft zowel de Tweede als de Eerste kamer in Nederland in navolging op het Pensioenakkoord dat het Nederlands kabinet met de sociale partners heeft gesloten wetgeving gestemd waardoor de pensioenleeftijd tot en met 2024 minder snel stijgt. De Wet temporisering verhoging AOW-leeftijd die dit regelt is op 5 juli 2019 in het Nederlands Staatsblad gepubliceerd. Ingevolge deze nieuwe wetgeving is de AOW-pensioenleeftijd van de heer Van Galder 66 jaar en 4 maanden; hij kan dus met pensioen gaan op 18 april 2020 (zie kader 2).

Werkloosheid

Maar betrokkene is bij het bereiken van de wettelijke pensioenleeftijd in België werkloos. Dus hoopte hij werkloosheidsuitkeringen te blijven ontvangen zolang hij niet zijn totaal pensioenbedrag (België en Nederland) kan ontvangen. Volgens artikel 11, lid 3 van de Verordening 883/2004 is de wetgeving van de lidstaat van de woonplaats (dus België) de wetgeving die bepaalt of betrokkene werkloosheidsuitkeringen kan krijgen. Echter in België stopt de werkloosheid op de eerste dag van de maand volgend op zijn 65ste verjaardag dit ingevolge artikel 65 van het KB van 25 november 1991.

In dit kader merken we op dat vorig jaar de Ombudsman Pensioenen samen met de federale Ombudsman en de Nationale Nederlandse Ombudsman een problematiek aankaartte die heel wat gelijkenis vertoont met deze klacht.

Het betrof de volgende problematiek. Ouder dan 65-jarige in België wonende grensarbeiders die in Nederland werkten maar daarna werkloos werden, kregen geen sociale uitkeringen meer in België. Maar ze hebben nog geen recht op hun pensioen dat door Nederland wordt uitbetaald. De pensioenleeftijd is daar immers hoger dan in België.

Deze grensarbeiders riskeren zo om gedurende een periode tot maximum ongeveer twee jaar in een juridisch vacuüm terecht te komen, zonder pensioen en zonder werkloosheidsuitkering. De Belgische federale Ombudsman, hierin gesteund door de Belgische Ombudsman Pensioenen en de Nederlandse Ombudsman, beval aan de continuïteit van de sociale rechten te vrijwaren.

Deze aanbeveling leidde ertoe dat de Belgische wetgeving op de werkloosheid werd aangepast. Een in België wonende volledig werkloze die minstens 15 jaar grenswerknemer was en die geen aanspraak kan maken op een buitenlands pensioen kan met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2018 na de leeftijd van 65 jaar werkloosheidsuitkeringen krijgen.

Tevens werd voor de werklozen die werkloosheidsuitkeringen wilden ontvangen na de leeftijd van 65 jaar voor een periode vanaf 1 januari 2018, maar die reeds een Belgisch pensioen of een Nederlands pensioen uit de tweede pijler ontvangen hadden, die de toepassing van de nieuwe wetgeving, met name uitbetaling van de werkloosheidsuitkering, in de weg stond, een oplossing uitgewerkt.

Aan deze personen werd toegestaan dat ze voor de periode vanaf de maand volgend op deze waarin ze 65 geworden zijn met terugwerkende kracht werkloosheidsuitkeringen kregen indien ze met een attest van de pensioendienst/pensioeninstelling het bewijs leveren dat zij voor de betrokken periode het pensioen integraal hebben terugbetaald.

Het lage pensioenbedrag waarop betrokkene op 1 januari 2019 aanspraak kan maken is te wijten aan het feit dat betrokkene op de leeftijd van 65 jaar enkel het wettelijk pensioen voor de jaren dat hij in België als werknemer heeft gewerkt kreeg. Het kernprobleem is dus dat hij geen aanspraak meer maakt op werkloosheidsuitkeringen na 65 jaar in België en dat hij nog geen aanspraak kan maken op zijn Nederlands

pensioen. Dit komt omdat hij krachtens de Nederlandse wetgeving de pensioengerechtigde leeftijd nog niet heeft bereikt en in België de werkloosheid stopt op 65 jaar.

Ook nu weer roept de Ombudsman Pensioenen op dat de continuïteit van sociale rechten zou gegarandeerd worden.

In dit kader stippen we aan dat overeenkomstig artikel 16 van de Verordening 883/2004 twee of meer lidstaten of de bevoegde autoriteiten van deze lidstaten (of de door hen aangewezen instellingen) in onderling overleg in het belang van bepaalde personen of groepen uitzonderingen op de artikelen 11 tot en met 15 van deze Verordening kunnen vaststellen.

Anderzijds schreef de Europese Commissie reeds: “Er zijn nieuwe impulsen nodig om een oplossing voor alle mobiele werknemers te vinden. Eén van de mogelijkheden is de oprichting van een grensoverschrijdend EU-pensioenfonds voor de zeer mobiele werknemers (zoals onderzoekers).” (Zie “Feasibility Study of a Pan-European pension fund for EU researchers”, door Hewitt Associates, in opdracht van de Europese Commissie (DG RTD), mei 2010).

Wat kan nu onmiddellijk soelaas brengen voor dit hiaat in de sociale verzekering?

Bedrijfspensioen, individuele aanvullende pensioenvoorziening

Sinds 2013 is in Nederland de koppeling tussen de AOW-leeftijd en de pensioenrichtleeftijd voor het aanvullende pensioen (bedrijfspensioen) losgelaten. De pensioenrichtleeftijd voor aanvullende pensioenen is per 1 januari 2018 in Nederland verhoogd naar 68 jaar.

Dit wil niet zeggen dat in Nederland het aanvullend pensioen pas op de leeftijd van 68 jaar kan opgenomen worden. Bij de meeste pensioenfondsen mag men de pensioenleeftijd binnen een vastgestelde marge zelf bepalen doch wordt het maandbedrag van het pensioen dan actuariael neutraal omgerekend.

Als dit aanvullend pensioen eerder wordt opgenomen betekent dit dat men minder pensioen zal krijgen daar men eerder is gestopt met het betalen van pensioenpremies, het pensioengeld minder tijd heeft om te renderen, en de uitkeringsduur langer is omdat men eerder is begonnen met uitkeren. Daarenboven geldt er voor de ingangsdatum van de AOW-leeftijd een hoger belastingtarief.

De heer Van Galder koos hierdoor niet voor deze optie. Op 10 december 2018 bevestigt hij aan de FPD dat hij zijn bedrijfspensioen of aanvullend pensioen nog niet opgenomen heeft.

In dit kader dient opgemerkt te worden dat ook al is de dekkingsgraad van het bedrijfs- en aanvullend pensioen hoog in Nederland, niet iedere werknemer een bedrijfs- of aanvullend pensioen heeft of althans niet van die omvang dat het dienstig kan zijn om een pensioengat te dichten. Vooral zelfstandigen hebben vaak nog geen aanvullend pensioen.

Voor heel wat personen biedt het bedrijfspensioen of de individuele aanvullende pensioentoezegging de oplossing om het hiaat in de sociale verzekering te dekken.

Geen recht op een uitkering van een sociale verzekering, wel recht op bijstand?

De Inkomensgarantie voor ouderen (IGO) is een sociale bijstandsuitkering die verstrekt wordt aan 65-plussers die niet over voldoende financiële middelen beschikken. De heer Van Galder hoopt dus hierop aanspraak te kunnen maken.

Om na te gaan of iemand recht heeft op de IGO moet aan een aantal voorwaarden voldaan zijn: de financiële middelen mogen een bepaald bedrag niet overstijgen (hiervoor wordt rekening gehouden met de bestaansmiddelen en die van de eventuele huwelijkspartner of wettelijk samenwonende). De leeftijd van 65 jaar moet bereikt zijn, de hoofdverblijfplaats moet in België zijn en de gerechtigde moet Belg zijn of zich

in een gelijkgestelde situatie bevinden.

De met België gelijkgestelde situaties zijn: onderdaan zijn van een land van de Europese Economische ruimte waardoor deze valt onder Europese Verordening 1408/71 of 883/2004, een vluchteling zijn of een subsidiaire beschermingsstatus genieten zoals bedoeld in artikel 49 van de wet van 15 december 1980, staatloze zijn, of een andere nationaliteit hebben maar wel recht hebben op een Belgisch rust- of overlevingspensioen.

Sinds 1 september 2017 moet degene die aanspraak wenst te maken op een IGO tevens gedurende ten minste tien jaar, waarvan ten minste vijf jaar ononderbroken, zijn werkelijke verblijfplaats in België gehad hebben. Deze voorwaarde werd ingevoegd in artikel 4 van wet van 22 maart 2001 tot instelling van de IGO door artikel 3 van de wet van 27 januari 2017, teneinde de band die de gerechtigde met België heeft en zijn stelsel van sociale bijstand te versterken.

En hier wringt het schoentje voor de heer Van Galder: op basis hiervan zou betrokkene geen aanspraak kunnen maken op de IGO omdat hij pas vanaf 23 april 2009 in België woont; dus minder dan 10 jaar.

Tijdens het onderzoek van de IGO van betrokkene velde het Grondwettelijk Hof op 23 januari 2019 een arrest waarin het de woorden “en gedurende ten minste tien jaar, waarvan ten minste vijf jaar ononderbroken, een werkelijk verblijf in België gehad hebben” in artikel 4, tweede lid, zoals ingevoegd door artikel 3, 2° van de wet van 27 januari 2017 vernietigde aangezien deze verblijfsvoorwaarde het beschermingsniveau van de IGO-gerechtigde aanzienlijk verminderde.

Het Grondwettelijk Hof stelde immers dat de verblijfsvoorwaarde niet verenigbaar is met het standstill-beginsel. Dit beginsel verbiedt de wetgever het beschermingsniveau aanzienlijk te verminderen zonder dat daartoe een reden van algemeen belang is.

De verblijfsvoorwaarde om gedurende tien jaar minstens vijf jaar ononderbroken in België zijn werkelijk verblijf te hebben had tot doel te vereisen dat gerechtigde op een IGO een voldoende sterk band met België had, de kostenevolutie van de IGO onder controle te houden en sociale shopping tegen te gaan.

Dit zijn legitieme doelstellingen volgens het Grondwettelijk Hof, doch ziet het Hof niet in op welke manier deze verblijfsvoorwaarde een voldoende band met België aantoont, sociale shopping tegengaat of de IGO-gerechtigde hiertoe aantoont dat hij heeft bijgedragen aan de financiering van de sociale zekerheid. Er zijn immers ook andere factoren zoals de vergrijzing en de gewijzigde wetgeving die de budgettaire kosten van de IGO verhoogden. Het stelde verder dat men er rekening mee moet houden dat de IGO een minimumvoorziening is voor minderbegoeden.

Het Grondwettelijk Hof kwam dan ook tot de conclusie dat de aanzienlijke vermindering van het beschermingsniveau geen verband houdt met het algemeen belang.

Het Belgisch Grondwettelijk Hof oordeelde daarenboven ook dat de bestreden bepaling (met name gedurende ten minste tien jaar, waarvan ten minste vijf jaar ononderbroken zijn werkelijke verblijfplaats in België gehad hebben) niet voorziet in de gelijkstelling van de tijdvakken van verblijf in andere Europese landen met een verblijf in België en zo het beginsel van de “optelregel” die verwoord is in artikel 6 van de Europese Verordening 883/2004 miskent. Ook in dit opzicht is de aanzienlijke vermindering van het beschermingsniveau niet te verantwoorden.

Door deze vernietiging door het Grondwettelijk Hof wordt de verblijfsvoorwaarde geacht nooit bestaan te hebben vanaf de publicatie van het vernietigingsarrest in het Belgische Staatsblad.

De FPD trof nog niet onmiddellijk een beslissing waarbij de IGO geweigerd werd. Dit was enerzijds te wijten aan het feit dat de FPD nog niet in het bezit was van alle informatie over de bestaansmiddelen. Zo diende de FOD Financiën nog informatie over te maken. Doch anderzijds meldde de FPD ook aan de Ombudsman dat hij het dossier ook zou blokkeren in afwachting van de publicatie van het arrest in het Belgisch Staatsblad.

Zonder die publicatie kon het dossier immers niet afgehandeld worden zonder rekening te houden met de verblijfsvoorwaarde van 10 jaar. Deze constructieve houding van de FPD om mee te zoeken naar een oplossing voor de situatie waarin betrokkene verkeert, stelt de Ombudsman Pensioenen erg op prijs.

Op 1 maart 2019 werd het arrest gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Op 18 april 2019 ontving betrokkene een voorschot inzake IGO van 442,09 euro. Op dat moment ontbrak nog de bevestiging dat betrokkene zijn bedrijfspensioen nog niet vervroegd had opgevraagd evenals de melding door betrokkene van de mutualiteitsuitkering van zijn vrouw.

Op 23 april 2019 werden de achterstallen uitbetaald, met name 1.768,36 euro.

Op 28 mei 2019 ontving betrokkene ook een papieren attest dat geldig is voor sociale tarieven voor gas, water en elektriciteit.

Zoals reeds meegedeeld is de IGO enkel een residuaire hulp. Betrokkene had natuurlijk verwacht een sociale uitkering (werkloosheid of pensioen) te kunnen genieten in plaats van bijstand (IGO).

Wetgeving ten tijde van de indiening van de klacht

Wat de AOW-pensioenleeftijd in Nederland betreft dient opgemerkt te worden dat tot begin jaren 2000 deze vastgesteld was op 65 jaar. Onder druk van de toenemende levensverwachting en de economische crisis van 2007 werd in Nederland beslist om deze leeftijd stelselmatig op te trekken.

De wetgeving van kracht ten tijde van de behandeling voorzag dat de pensioengerechtigde leeftijd in Nederland in 2021 67 jaar zou bedragen. In de daaraan voorafgaande jaren zou de pensioenleeftijd stapsgewijs verhogen van 65 tot 67 jaar. Dit gaf volgend schematisch overzicht van de pensioengerechtigde leeftijd en de aanvangsleeftijd van de referteperiode waarvoor men pensioenrechten krijgt:

- a. vóór 1 januari 2013: 65, respectievelijk 15 jaar;
- b. in 2013: 65 jaar en één maand, respectievelijk 15 jaar en één maand;
- c. in 2014: 65 jaar en twee maanden, respectievelijk 15 jaar en twee maanden;
- d. in 2015: 65 jaar en drie maanden, respectievelijk 15 jaar en drie maanden;
- e. in 2016: 65 jaar en zes maanden, respectievelijk 15 jaar en zes maanden;
- f. in 2017: 65 jaar en negen maanden, respectievelijk 15 jaar en negen maanden;
- g. in 2018: 66 jaar, respectievelijk 16 jaar;
- h. in 2019: 66 jaar en vier maanden, respectievelijk 16 jaar en vier maanden;
- i. in 2020: 66 jaar en acht maanden, respectievelijk 16 jaar en acht maanden;
- j. in 2021: 67 jaar, respectievelijk 17 jaar

Vanaf 2022 was het dan de bedoeling dat de verhoging van de AOW-leeftijd in functie van de levensverwachting zou gebeuren. Deze verhoging treedt in werking vijf jaar na de vaststelling.

Zo was de eerste verhoging in 2017: de pensioenleeftijd voor 2022 steeg naar 67 jaar en 3 maanden. Voor 2023 en 2024 kwam er echter geen verhoging, omdat de regering heeft vastgesteld dat de levensverwachting onvoldoende gestegen is. Voor de jaren 2023 en 2024 zou de pensioenleeftijd dus 67 jaar en 3 maanden gebleven zijn.

Pensioenakkoord Nederland van 5 juni 2019

In het Pensioenakkoord van 5 juni 2019 dat het kabinet en de sociale partners hebben gesloten, staan voorstellen om de AOW-leeftijd minder snel te laten stijgen. De wetsvoorstellen om de AOW-leeftijd aan te passen, moeten door de Tweede en Eerste Kamer worden aangenomen. Dit gaat in twee stappen.

Stap 1: dit is de verhoging van de AOW-leeftijd tot en met 2024

De Tweede en Eerste Kamer hebben dit wetsvoorstel aangenomen. Dit is gepubliceerd in het Nederlands Staatsblad op 5 juli 2019. Dit is de AOW-leeftijd tot en met 2024:

in 2020 en 2021 is de AOW-leeftijd 66 jaar + 4 maanden

in 2022 is de AOW-leeftijd 66 jaar + 7 maanden

in 2023 is de AOW-leeftijd 66 jaar + 10 maanden

in 2024 is de AOW-leeftijd 67 jaar

Stap 2: Dit is de verhoging van de AOW-leeftijd vanaf 2025. De ontwikkeling van de AOW-leeftijd zou met ingang van 2025 voor 2/3de gekoppeld worden aan de ontwikkeling van de resterende levensverwachting op 65 jaar.

Deze wet moet nog door de Nederlandse Tweede en Eerste Kamer worden aangenomen. Bent u geboren na 31 december 1957? Dan is uw AOW-leeftijd nog niet bekend, omdat deze afhangt van de levensverwachting. Deze is echter minimaal 67 jaar. Wie zijn geboortedatum invult op <https://www.svb.nl/nl/aow/aow-leeftijd/uw-aow-leeftijd> ziet een schatting van zijn AOW-leeftijd¹⁷. De AOW-leeftijd wordt immers pas 5 jaar van tevoren bekend.

5. Uitwisseling van gegevens tussen verschillende landen: een werk van te lange adem

Uitwisseling van pensioenloopbaangegevens tussen verschillende landen.

De Ombudsman Pensioenen drukt zijn hoop uit dat de uitwisseling van loopbaangegevens tussen de verschillende landen in de toekomst vlotter zou verlopen. In verschillende dossiers stelt hij vast dat de FPD -die op correcte wijze de dossiers opgevolgd heeft en de nodige stappen ondernomen heeft om de loopbaangegevens in het buitenland op te vragen- de dossiers met een internationale loopbaan niet binnen een redelijke termijn kan afwerken gelet op het stroeve mededelen van pensioengegevens door sommige andere Europese landen.

Een bloemlezing uit de klachten:

Klacht 1 (dossier 33242)

De heer Hard schrijft: "Er moet een bevestiging van het Verenigd Koninkrijk komen over het pensioen van mijn vrouw. De FPD kan niet verder zonder de gegevens. Ze volgen de procedure. Maar ik zit zonder inkomen. Niemand vindt dit belangrijk."

Klacht 2 (dossier 33186)

De heer Leroy dient volgende klacht in bij de Ombudsman: "Ze kunnen mijn Belgisch pensioen niet berekenen (ik heb 34 jaren gewerkt in België en 10 jaren in Frankrijk) omdat de Franse administratie niet wil antwoorden op de vraag van de Belgische pensioendienst, die deze vraag reeds verschillende keren gesteld heeft (...) Niemand doet iets ondanks dat ik een jaar voor de gevraagde ingangsdatum mijn pensioen heb aangevraagd (...) Ik zit zonder inkomen en dit terwijl er geen enkele oplossing wordt voorgesteld. Ik heb meerdere keren getelefoneerd, mails verstuurd en ben ter plaatse geweest. Het onthaal was systematisch onpersoonlijk, kil en zonder respect voor de 44 jaren dat ik gewerkt heb en de zeer lastige situatie waarin ik me bevind."

De Ombudsman Pensioenen ontving deze klacht op 14 mei 2019. Betrokkene had inderdaad een jaar op

¹⁷ Het Nederlands Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft op 1 november 2019 de raming van de gemiddelde resterende levensverwachting op 65-jarige leeftijd voor 2025 en 2031 bekendgemaakt. Het CBS gaat in de nieuwe prognoses uit van een gemiddelde resterende levensverwachting op 65-jarige leeftijd van 20,75 jaar in 2025 en van 21,43 jaar in 2031. Op grond van artikel 7a, tweede lid, van de Algemene Ouderdomswet, zoals dit geldt met ingang van 1 januari 2020 en op basis van de CBS-prognose voor 2025 wordt de AOW-leeftijd vastgesteld op 67 jaar en 3 maanden. De betreffende mededeling hierover zal in de Staatscourant worden gepubliceerd. De pensioenrichtleeftijd voor het aanvullende pensioen (bedrijfspensioen) is op een vergelijkbare wijze gekoppeld aan de levensverwachting. Op grond van artikel 18 a, achtste lid, van de Wet op de loonbelasting 1964 en de prognose van de gemiddelde resterende levensverwachting op 65-jarige leeftijd in 2031 blijft de pensioenrichtleeftijd ook in 2021 68 jaar.

voorhand, met name op 2 mei 2018 reeds zijn pensioenaanvraag ingediend om vervroegd met pensioen te kunnen gaan op 1 mei 2019. De gevraagde ingangsdatum van het Belgisch pensioen was 1 mei 2019 en derhalve reeds verstreken.

De Ombudsman Pensioenen heeft, ondanks dat hij niet bevoegd is voor de werking van de Franse pensioendiensten, toch onmiddellijk contact opgenomen met de Franse pensioendienst CARSAT met de vraag de loopbaangegevens uit Frankrijk met hoogdringendheid over te maken aan de FPD.

De CARSAT gaf spoedig gevolg aan de vraag van de Ombudsman en maakte de loopbaangegevens over aan de FPD.

Op 21 juni 2019 heeft de FPD de pensioenbeslissing betreffende het ambtenarenpensioen van betrokkene verstuurd. Betrokkene kon dit pensioen nog niet vervroegd krijgen op 1 mei 2019. De vroegst mogelijke pensioendatum voor dit pensioen is 1 mei 2020.

Op 2 juli 2019 ontving betrokkene de beslissing van de FPD waarin hem meegedeeld werd dat hij ook zijn werknemerspensioen in België niet vervroegd op 1 mei 2019 kan krijgen.

Nog voor het RSVZ de weigeringsbeslissing verstuurde heeft de heer Leroy aan het RSVZ gemeld dat volgens hem de loopbaan in Frankrijk zoals meegedeeld door de CARSAT niet correct was. De CARSAT heeft volgens hem ten onrechte geen rekening gehouden met het jaar 1992 gedurende het welke hij werkloos was zonder een uitkering te genieten. In tegenstelling tot de Belgische pensioenwetgeving, voorziet de Franse pensioenwetgeving wel dat deze pensioenrechten opent.

Het rekening houden met het jaar 1992 in combinatie met een trimester langer werken als zelfstandige in 2019, betekent voor betrokkene dat hij op 1 oktober 2019 reeds met pensioen als werknemer, ambtenaar en zelfstandige in België kan gaan daar waar het zonder deze gegevens 1 mei 2020 was geweest voor zijn ambtenarenpensioen en 1 mei 2022 voor zijn pensioen als werknemer en zelfstandige.

De Belgische pensioendiensten kunnen dus hun pensioenbeslissingen herzien. Dit met als gevolg dat op de gewenste ingangsdatum betrokkene nog geen pensioen uitbetaald kreeg.

De Ombudsman stelt vast dat de FPD¹⁸ het nodige heeft gedaan om de loopbaangegevens van Frankrijk tijdig te krijgen: met name het opvragen van de loopbaangegevens en het versturen van herinneringen. Zo werden de loopbaangegevens opgevraagd op 7 juni 2018, herinnerd op 16 april 2019 en naar aanleiding van de tussenkomst van de Ombudsman nog een herinnering op 23 mei 2019.

Klacht 3 (dossier 33220)

De heer Martel diende op 11 oktober 2018 een pensioenaanvraag in om een rustpensioen voor zijn tewerkstelling in België te bekomen vanaf 1 januari 2019. Hij diende deze aanvraag in Frankrijk bij de pensioendienst voor zelfstandigen RSI (Régime Social des Indépendants) in.

Hij was immers Fransman, woonde in Frankrijk en werkte op het moment van het indienen van de pensioenaanvraag in Frankrijk als zelfstandige. Betrokkene had tevens in Zwitserland en Italië gewerkt.

Pas op 7 februari 2018 ontvangt de FPD het document E202 (het Europees document om een pensioenaanvraag te melden aan een ander Europees land). Het doorsturen van de pensioenaanvraag door de bevoegde Franse pensioendienst via de geijkte documenten neemt dus bijna 4 maanden in beslag.

De FPD start onmiddellijk het onderzoek op. Reeds op 15 februari 2019 vroeg de FPD bij RSI de loopbaangegevens van betrokkene uit Italië en Zwitserland op vermits de Franse RSI hier als

¹⁸ Vermits betrokkene zowel een loopbaan heeft als zelfstandige en werknemer in België, fungeert de FPD als verbindingsorgaan met Frankrijk.

verbindingsorgaan tot taak heeft de loopbaangegevens tussen de verschillende Europese pensioendiensten uit te wisselen. Veiligheidshalve heeft de FPD op 2 februari 2019 tevens de loopgegevens opgevraagd in Zwitserland.

Op 4 april 2019 heeft de FPD de loopbaangegevens van Zwitserland ontvangen. Op 20 mei 2019 dient betrokkene een klacht in bij de Ombudsman Pensioenen omdat hij bij de FPD naar de stand van zaken aangaande zijn dossier gevraagd heeft doch hierop geen antwoord ontvangen heeft.

Daags na de ontvangst van de klacht vraagt de FPD na tussenkomst van de Ombudsman Pensioenen de loopbaangegevens opnieuw op bij RSI. Tevens worden de loopbaangegevens uit Italië rechtstreeks opgevraagd bij de Italiaanse pensioendienst met de vermelding van de hoogdringendheid.

Einde juni 2019 heeft de Italiaanse pensioendienst zijn loopbaangegevens overgemaakt aan de RSI die ze pas op 19 augustus 2019 heeft doorgestuurd naar de FPD.

Op 4 september 2019 heeft de FPD de Belgische pensioenrechten vastgesteld en betekend. Betrokkene maakt aanspraak op 503,71 euro voor zijn tewerkstelling in België. Begin september 2019 wordt het pensioen uitbetaald evenals een achterstallig bedrag van 4.029,68 euro.

Al van de oprichting van de Ombudsdienst Pensioenen ontvangt de Ombudsman Pensioenen klachten van gepensioneerden wiens pensioen niet definitief kan berekend worden op de ingangsdatum of wiens vervroegde pensioendatum niet kan vastgesteld worden bij gebrek aan loopbaangegevens uit het buitenland.

Sinds de voorwaarden om vervroegd met pensioen te gaan verstrengd zijn is het aantal klachten nog significant gestegen. Door deze verstrenging zijn er meer en meer gepensioneerden die het vereiste criterium net wel of net niet halen. Voor deze gepensioneerden is de uitwisseling van de loopbaangegevens niet enkel belangrijk om de hoogte van het pensioenbedrag vast te stellen maar is het cruciaal om de vroegst mogelijke pensioendatum te bepalen.

EESSI zou het IT-systeem moeten worden dat socialezekerheidsorganen uit de hele EU helpt om sneller en veilig informatie uit te wisselen, zoals vereist door de EU-regels over de coördinatie van de sociale zekerheid (Verordening 987/2009 artikel 4).

EESSI is een groot project dat meer dan 10.000 instellingen van sociale zekerheid in staat moet stellen om snel en beveiligd gegevens uit te wisselen die nodig zijn voor de uitvoering van de Europese Verordeningen tot coördinatie van de sociale zekerheid tussen de 32 betrokken landen.

EESSI zou het voordeel bieden dat de status van een verzonden elektronisch document (b.v. het opvragen van loopbaangegevens) zou kunnen bekeken worden wat voor de dossierbeheerder een betere follow-up van de internationale pensioendossiers moet mogelijk maken.

Voor België werd de coördinatie van de uitvoering van dit project toevertrouwd aan de FOD Sociale Zekerheid als enige vertegenwoordiger bij de Administratieve Commissie voor de coördinatie van de socialezekerheidsstelsels in Europa en aan de Kruispuntbank van de sociale zekerheid (KSZ) als enig technisch Toegangspunt tussen België en Europa.

Zoals elke andere lidstaat is België wettelijk verplicht ervoor te zorgen dat zijn socialezekerheidsinstellingen zich aansluiten op het EESSI-uitwisselingssysteem. Daartoe moeten de Europese reglementeringen op technisch, juridisch en administratief gebied worden nageleefd. In België werd hiervoor het BelEESSI-project opgestart: het werd opgezet opdat alle Belgische sociale gegevens snel en beveiligd zouden uitgewisseld worden met alle Europese instellingen. De FPD werkt hier intens aan mee.

Volgens verordening (EU) 987/2009 had EESSI al in mei 2012 operationeel moeten zijn. Deze deadline werd niet gehaald en oorspronkelijk uitgesteld naar 1 mei 2014. Maar ook die deadline werd niet gehaald.

Daarom wordt nu een nieuw wettelijk kader uitgewerkt om voor een beperkte periode toch zowel papieren als elektronische uitwisselingen parallel te laten bestaan om de lidstaten in staat te stellen EESSI verder te implementeren, maar tegelijkertijd toch de rechten van de burger te respecteren.

Wat het EESSI-project betreft is momenteel de elektronische uitwisseling van pensioengegevens (P-documenten) technisch mogelijk met Bulgarije, Estland, Finland, Hongarije, Ierland, IJsland, Italië, Malta, Noorwegen, Oostenrijk, Polen Roemenië, Slovenië en Slowakije. Ook met het Verenigd Koninkrijk, dat de Europese Unie verlaat, is deze uitwisseling momenteel technisch mogelijk.

Een aantal belangrijke partners voor de FPD met name Frankrijk, Luxemburg en Nederland zijn nog niet klaar. Nederland heeft echter meegedeeld dat het hoopt klaar te zijn in de loop van 2020.

De volledige realisatie van dit project zou ertoe kunnen bijdragen, gelet op het stijgend aantal dossiers met een loopbaan in verschillende Europese landen, dat minder en minder Belgisch gepensioneerden met een loopbaan in verschillende Europese landen pas op de vooravond van hun pensionering hun vroegst mogelijke pensioendatum en pensioenbedrag kennen met alle daaraan gelinkte problemen-werkgever die niet tijdig in de vervanging kan voorzien van de gepensioneerde werknemer, zelfstandige die zijn zaak niet tijdig kan overdragen, (...).

De Ombudsman Pensioenen is zich ervan bewust dat de FPD alle inspanningen levert om het EESSI te doen slagen, maar afhankelijk is van de vorderingen van dit project in de andere Europese landen.

Door het ontbreken van een Europees Sociaal Zekerheidsnummer is het niet gemakkelijk om personen in het buitenland correct en vlug te identificeren, wat noodzakelijk is om te traceren bij welke instantie de vereiste loopbaangegevens zich bevinden.

De Europese Commissie stelde in 2010 in zijn Groenboek Pensioenen dat een Europees pensioenopsporingssysteem (Zie Europese Commissie, Groenboek: naar adequate, houdbare en zekere Europese pensioenstelsels, COM(2010), p 14.) nuttig is om mobiele individuen te helpen hun pensioenrechten te achterhalen en om de arbeidsmobiliteit in Europa een positieve stimulans te geven. In dit kader werd een pilootproject om een Europees pensioenopvolgingssysteem "Track and trace your pension in Europe" (www.findyourpension.eu) opgestart (zie ook <http://ttype.eu/reports/>).

In dit kader werkt de FPD samen met de Nederlandse Algemene Pensioengroep (APG), het Nederlandse Pensioenfonds voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke belangen (PMMG), de European Association of Paritarian Institutions (AEIP), het Versorgungsanwalt des Bundes und der Länder (VBL), Sigedis en de Zweedse pensioendienst aan dit pilootproject. Bij het welslagen van dit project kan de gepensioneerde zelf een totaal overzicht krijgen van zijn pensioenrechten in de verschillende Europese landen.

Keren we terug naar EESSI. We kunnen verder nog melden dat de FPD eraan denkt om de EESSI-functie te integreren in zijn computerapplicatie Theseos. Bedoeling is dat de ontvangen loopbaangegevens uit het buitenland automatisch aan de reeds in Theseos opgeslagen Belgische loopbaan worden toegevoegd. Nu gebeurt deze invoer nog steeds manueel.

Op langere termijn zou de FPD graag proactief de loopbaangegevens met de verschillende landen uitwisselen.

Daardoor zou het mogelijk worden deze informatie in mypension op te laden en zou de vroegst mogelijke pensioendatum en een raming van het pensioenbedrag ook voor mensen met een buitenlandse carrière automatisch mogelijk worden.

Uitwisseling overlijdensdata tussen verschillende landen

De Ombudsman stelt verder vast dat het BEX-project (Bilateral Exchanges) dat de FPD opgestart heeft en waarbij maandelijks langs beveiligde elektronische weg overlijdensdata uitgewisseld worden met Duitsland, Nederland, Frankrijk, Luxemburg en Italië tot enorme voordelen voor de gepensioneerden heeft geleid zoals het minder frequent opvragen van levensbewijzen. Bij EESSI wordt immers niet gewerkt met levensbewijzen. Het Rekenhof¹⁹ pleit ervoor om de elektronische uitwisseling van sociale gegevens uit te breiden tot landen waarmee België bilaterale akkoorden heeft gesloten inzake sociale zekerheid. Zo kan de kwaliteit van de gegevens over de sociale zekerheid worden gewaarborgd. De Ombudsman onderschrijft dit pleidooi. De FPD heeft in onderhandelingen met de Ombudsman reeds meegedeeld dat in de loop van 2020 gesprekken en voorbereidingen met Spanje worden aangevat om de in loop van het eerste semester van 2021 ook met Spanje via beveiligde elektronische weg overlijdensdata uit te wisselen.

Uitwisseling pensioenbetalingsgegevens tussen verschillende landen

De klacht (dossier 33316)

Mevrouw Ewa Nowak, die in Antwerpen woont, genoot een Pools rustpensioen van 199,91 euro per maand, een Belgisch rustpensioen als werkneemster van 19,30 euro per maand, een pensioenbijslag van 62,37 euro per maand en een Inkomensgarantie voor Ouderen (IGO) van 62,37 euro per maand.

Haar man genoot een Pools pensioen van 498 euro per maand evenals een Inkomensgarantie voor ouderen. Deze laatste bedroeg 430,25 euro per maand.

Op 14 april 2018 overleed haar echtgenoot. De FPD stopt de betaling van de pensioenen en de IGO van haar man.

Naar aanleiding van het overlijden van haar echtgenoot onderzoekt de FPD of het bedrag van de IGO van mevrouw Nowak kan verhoogd worden.

Met een beslissing van 13 december 2018 kende de Federale Pensioendienst vanaf 1 mei 2018 een Inkomensgarantie voor Ouderen toe van maandelijks 470,94 euro aan mevrouw Nowak.

De Inkomensgarantie voor Ouderen is geen pensioen, maar een bijstandsregeling waarvoor er geen bijdragen zijn betaald. Voor de berekening van de Inkomensgarantie voor Ouderen moet er rekening worden gehouden met de pensioenen en de bestaansmiddelen van de aanvrager. Die bestaansmiddelen komen bijvoorbeeld voort uit onroerende goederen, geld, beleggingen, beroepsinkomsten, sociale uitkeringen, onderhoudsgelden, ...

Er moet dus ook rekening gehouden worden met het Pools pensioenbedrag. En daar liep het fout.

In het elektronisch pensioendossier van betrokkene stond in de rubriek "buitenlandse pensioenen" een Pools overlevingspensioen vanaf 1 mei 2018 van 400,39 euro. Verder stond nog steeds het Pools rustpensioen van 199,91 euro per maand vermeld.

Het berekeningsprogramma van de IGO heeft met beide pensioenen rekening gehouden voor de berekening van de IGO vermits deze gegevens via de elektronische fluxen van de Poolse pensioendienst bij de FPD toekwamen.

Betrokkene is verwonderd dat haar IGO zo laag is. Ze vraagt aan de FPD of haar IGO wel correct berekend is. Mevrouw Nowak verkeert in financiële moeilijkheden en meldt dit meermaals aan de FPD. Ze vraagt tevens haar vakbond om haar bij te staan in haar contacten met de FPD. De medewerkster van haar vakbond die zich bezighoudt met sociale zekerheids- en arbeidsrechtelijke problemen met Oost- Europese lidstaten

¹⁹ Boek 2018 van het Rekenhof over de Sociale Zekerheid- Globale Beheren en openbare instellingen van sociale zekerheid

vraagt een aanpassing van het IGO-bedrag: zij wijst erop dat voor de berekening van haar IGO enkel met het Pools overlevingspensioen van mevrouw Nowak mag rekening gehouden worden vermits ze geen Pools rustpensioen meer uitbetaald krijgt.

De dossierbeheerder ondervraagt de Poolse pensioendienst teneinde te weten te komen of het Pools rustpensioen werd stopgezet zoals de medewerkster van de vakbond beweert. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de Europese verbindingsformulieren E210. Dit is het Europees formulier dat gebruikt wordt om beslissingen over te maken.

Bij punt 6.6 op het document E210 (ontvangstdatum die vermeld staat in de pensioenapplicatie: 28 maart 2019) vermeldt de Poolse pensioendienst "1.692,20 PLN", zijnde het bedrag van het overlevingspensioen.

Verder antwoordde de Poolse pensioendienst²⁰ in het Pools (vrije vertaling) : "Het bedrag van het overlevingspensioen op 1.05.2018 bedraagt 1.692,20 zloty. Mevrouw Nowak ontvangt vanaf 14 april 2018 een overlevingspensioen omdat het nabestaandenpensioen voordeliger is dan het rustpensioen. Het rustpensioen is vanaf 14 april 2018 geschorst."

Vermits dit antwoord in het Pools was opgesteld, maakt de dossierbeheerder een vrije vertaling via een vertalingstool. Ter bevestiging vroeg hij raad aan een specialist van de dienst Bureau voor Internationale Overeenkomsten van de FPD.

Een specialist van de dienst BIO concludeert dat op basis van zijn vrije vertaling enkel het Pools overlevingspensioen uitbetaald wordt.

Ook de vakbondsmedewerkster die betrokkene bijstaat bevestigt aan de FPD de correctheid van de vrije vertaling in een mail waarin ze wijst op de financieel moeilijke situatie waarin betrokkene verkeert. Zij bevestigt tevens dat de Poolse wetgeving inderdaad bepaalt dat wanneer het overlevingspensioen groter is dan het rustpensioen, het overlevingspensioen uitbetaald wordt. In dergelijk geval wordt de betaling van het Pools rustpensioen stopgezet wegens verbod op cumulatie van beide.

Op 10 april 2019 begint de FPD dit onderzoek opnieuw: dezelfde vragen die aan de Poolse pensioendienst zijn gesteld worden nu aan betrokkene gesteld.

Betrokkene wordt gevraagd het volgende mee te delen: de laatste kennisgeving van de Poolse pensioenrechten waarop vermeld staat dat ze enkel een overlevingspensioen ontvangt met eventueel de reden waarom zij geen rustpensioen meer ontvangt, een betalingsbewijs van het Poolse pensioen op 1 mei 2018 en andere bewijsstukken die kunnen aantonen wat het bedrag is dat ze vanuit Polen krijgt.

De vakbondsmedewerkster gaat achter al deze gegevens aan en maakt ze over aan de FPD. Maar -alzo meldt betrokkene- krijgt ze van een medewerker van de FPD te horen dat ze tot een half jaar moet wachten op de vertaling van de kennisgeving van Polen. Pas dan kan haar IGO-bedrag verhoogd worden indien zou blijken dat ze inderdaad enkel haar overlevingspensioen krijgt.

Teneinde raad dient de medewerkster van de vakbond van betrokkene klacht in bij de Ombudsman Pensioenen. Mevrouw Nowak verkeert echt wel in een financieel benarde situatie.

De Ombudsman bemiddelt en bekomt dat de FPD op 25 juni 2019 aan mevrouw Ewa Nowak een nieuwe IGO-beslissing verstuurt waarbij haar met ingang van 1 mei 2018 650,86 euro wordt toegekend. De opdracht tot betaling van het nieuwe IGO-bedrag wordt dan gegeven.

Op 27 juli 2019 ontvangt betrokkene 2.015,12 euro achterstallige bedragen aan IGO.

²⁰ Zus – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Het is voor de Ombudsman Pensioenen duidelijk dat de informatievergaring betreffende de uitbetaalde Poolse pensioenbedragen hier niet correct verlopen is. De Poolse pensioendienst moet op een duidelijke wijze aan de FPD communiceren dat een bepaald pensioenbedrag niet meer uitbetaald wordt. Naar aanleiding van deze klacht heeft de FPD de Poolse pensioendienst gecontacteerd teneinde de uitwisseling van de elektronisch meegedeelde buitenlandse betalingsgegevens op punt te stellen (niet enkel de melding van het nieuw toegekende pensioenrecht met het daarbij horende bedrag doch ook een correcte melding van het pensioenrecht en het daarbij horende pensioenbedrag dat niet meer uitbetaald wordt).

6. Een te vroeg ingediende aanvraag om een Amerikaans pensioen te bekomen ten onrechte afgesloten door een dossierbeheerder waardoor pensioenrechten in Amerika niet onderzocht werden: door bemiddeling Ombudsman Pensioenen procedure terug vlot getrokken

DOSSIER 33480

De feiten

De heer Beckers bezocht op 2 mei 2017 het gewestelijk kantoor Gent van de FPD om daar een pensioenaanvraag in te dienen teneinde zijn rustpensioen te bekomen vanaf 1 mei 2018. Hij vermeldde dat hij ook een Amerikaans pensioen wenste op deze ingangsdatum (vermits hij ook in Amerika gewerkt had).

De FPD onderzocht zijn Belgische pensioenrechten. Hiervoor vroeg de FPD de loopbaangegevens van betrokkene bij de Amerikaanse pensioendienst op en dit in toepassing van de bilaterale overeenkomst tussen België en de Verenigde Staten. Immers, bij de berekening van het Belgische pensioen moet worden nagegaan of het voor betrokkene voordeliger is om rekening te houden met zijn buitenlandse tewerkstelling.

Doch stuurde de FPD de pensioenaanvraag niet door naar de Amerikaanse pensioendienst. Immers in de dienstnota 95/11 wordt vermeld dat het verzenden van de verbindingsformulieren voor een rustpensioen wordt uitgesteld als niet binnen het jaar na de aanvraag de leeftijd van 62 jaar wordt bereikt.

In deze gevallen, zo gaat de nota verder, volgt het gewestelijk kantoor op wanneer het dossier moet heropend worden om de aanvraag volgens de geijkte procedure ter onderzoek over te maken aan de Amerikaanse pensioendienst. Het moment van heropening van het dossier is volgens de nota één jaar voordat de leeftijd van 62 jaar bereikt wordt.

Op deze manier dient betrokkene niet opnieuw een pensioenaanvraag in te dienen en wordt het onderzoek in Amerika automatisch opgestart.

Op 15 december 2017 deelde de FPD mee dat betrokkene met ingang van mei 2018 een rustpensioen in België kon bekomen van 1.387,57 euro.

Op 2 juli 2019 vroeg betrokkene per mail of zijn pensioen voor zijn jaren tewerkstelling in de Verenigde Staten effectief zou uitbetaald worden op 1 september 2019. In deze mail maakt hij melding van het feit dat het regionaal kantoor Gent van de FPD hem gemeld had dat hij ook zijn pensioen uit Amerika zou ontvangen.

In reactie hierop deed de klachtendienst van de FPD die betrokkene gecontacteerd heeft op 24 juli 2019 mee dat de FPD over de verzekeringstijdsvakken van zijn tewerkstelling in Amerika beschikt. Echter zo gaat de klachtendienst van de FPD verder, kan de FPD zijn rechten op het Amerikaans pensioen niet vaststellen, dit is de taak en de bevoegdheid van de Amerikaanse pensioendienst.

De klachtendienst vindt in het pensioendossier van betrokkene geen geregistreerd telefoongesprek met het regionaal kantoor Gent en meldt bijgevolg aan betrokkene dat ze niet kunnen nagaan wat en of wat er telefonisch meegedeeld werd correct is.

De klachtendienst meldt dat hij contact heeft opgenomen met het Bureau voor Internationale Overeenkomsten van de FPD over hoe hij zijn pensioen uit Amerika zou kunnen bekomen. Daar werd meegedeeld dat betrokkene zijn pensioen zelf dient aan te vragen en dit op het adres: US Embassy, Federal Benefits Unit, 42 Elgin Road, Ballsbridge, Dublin 4 in Ierland. Bijgevolg vroeg de klachtendienst vervolgens aan betrokkene of hij toch zeker een aanvraag had gedaan voor zijn Amerikaans pensioen.

Ook wordt betrokkene aangeraden “zijn voormalige werkgever in Amerika te contacteren om na te vragen wat hij het best doet om zijn rechten in Amerika te laten onderzoeken.”

De heer Beckers is het niet eens met het antwoord van de klachtendienst en dient op 28 juli 2019 een klacht in bij de Ombudsdienst Pensioenen. Het kantoor Gent had hem immers beloofd dat het al het nodige zou doen opdat zijn Amerikaans pensioen door de bevoegde dienst zou afgewerkt worden, wat nu wordt tegengesproken.

Bedenkingen

De Ombudsdienst Pensioenen onderzoekt de klacht.

De overeenkomst tussen België en de Verenigde Staten is van toepassing op de heer Beckers daar hij Belg is en in België heeft gewerkt (artikel 3).

Artikel 17 van de overeenkomst tussen België en de Verenigde Staten²¹ bepaalt dat “een bij een instelling van één van de Overeenkomstsluitende Partijen ingediende aanvraag om uitkeringen de rechten van de aanvragers krachtens de wetgevingen van de andere Overeenkomstsluitende Partij beschermt wanneer de aanvragers vragen dat zij als aanvraag krachtens de wetgeving van de ander Overeenkomstsluitende Partij zou beschouwd worden”.

Verder moeten in toepassing van de bilaterale overeenkomst tussen België en de Verenigde Staten beide landen inlichtingen uitwisselen over de pensioenrechten die in elk land zijn opgebouwd teneinde een correcte pensioenbeslissing te kunnen treffen. Tevens dient nagegaan te worden of een toekenning van een pensioen in het andere land eventueel aanleiding kan geven tot een herziening van het pensioen.

Teneinde de pensioenaanvraag ingediend in België door een Belg die zowel in België als Amerika heeft gewerkt en in overeenstemming met de bilaterale overeenkomst tussen België en Amerika te behandelen zijn er twee opties mogelijk indien op het moment dat een vervroegd pensioen in België wordt toegekend de toekenning in Amerika nog niet mogelijk is en betrokkene dit onderzoek wenst:

²¹ Belgisch Staatsblad 30 juni 1984

1. de pensioenaanvraag nog niet overmaken aan Amerika (enkel de loopbaangegevens opvragen), doch een opvolgingssysteem hanteren waardoor de pensioenaanvraag één jaar voor het bereiken van de leeftijd van 62 jaar aan Amerika wordt overgemaakt (= procedure in de nota van 95/11 van de FPD). Dit heeft als voordeel voor de burger dat zijn rechten op een Amerikaans pensioen automatisch onderzocht worden op het juiste tijdstip, doch vergt een kennis van de FPD aangaande de leeftijdsvoorwaarden om met pensioen te kunnen gaan van het desbetreffende land evenals een opvolging van de eventuele aanpassing van de wetgeving hieromtrent. Dit laatste is echter niet zo evident gelet op het feit dat verschillende landen het laatste decennium pensioenhervormingen doorvoeren.

2. de pensioenaanvraag onmiddellijk overmaken aan Amerika zodat Amerika de toekomstig gepensioneerde kan inlichten over de datum vanaf wanneer deze een aanvraag kan indienen in Amerika. Hierdoor vermijdt de FPD een opvolging van de pensioenhervormingen in de verschillende landen.

De FPD heeft in zijn nota van 95/11 voor de eerste optie gekozen, wat ook de meest klantvriendelijke is. Op 15 december 2017 werd een fiche (lees: workflow) opgemaakt met de bedoeling de nodige documenten één jaar voor het bereiken van de leeftijd van 62 jaar aan Amerika over te maken.

Een mix van beide procedures, zoals de klachtendienst antwoordt, komt niet tegemoet aan de vereisten van artikel 17 van de Overeenkomst; op het moment dat een vervroegd pensioen in België wordt toegekend doch wanneer dan een toekenning in Amerika nog niet mogelijk is, de pensioenaanvraag waarop betrokkene duidelijk vermeldt dat hij een Amerikaans pensioen wenst, niet overmaken aan Amerika (zodat Amerika niet officieel kan meedelen dat de aanvraag te vroeg werd ingediend) en dit evenmin doen één jaar voor het bereiken van de leeftijd van 62 jaar heeft tot gevolg dat de gepensioneerde niet kan weten vanaf wanneer en hoe hij zijn Amerikaans pensioen kan bekomen.

De Ombudsdienst Pensioenen vroeg aan de FPD om de pensioenaanvraag over te maken aan de Amerikaanse pensioendienst. Tevens vroegen wij naar aanleiding van dit dossier aan de FPD of de procedure in de nota van 95/11 nu steeds toegepast wordt.

De FPD ging in op onze vraag en maakte op 6 augustus 2019 de voorziene verbindingsdocumenten aan de Amerikaanse pensioeninstelling over. De FPD antwoordde dat er wel degelijk een fiche (lees workflow) was aangemaakt om 9 (en dus blijkbaar niet 12) maanden voor het bereiken van de leeftijd van 62 jaar het dossier te heropenen zodat de pensioenrechten konden onderzocht worden in Amerika en de FPD kon nagaan of deze beslissing een impact heeft op het Belgisch pensioen. De procedure zoals verwoord in de nota 95/11 wordt dus nog steeds toegepast. Doch een dossierbeheerder had deze workflow ten onrechte afgesloten.

Naar aanleiding van de bemiddeling van de Ombudsman excuseerde de FPD zich bij betrokkene.

Conclusie

De klachtendienst heeft teneinde de klacht correct te kunnen behandelen advies gevraagd aan een expert van de dienst Internationale Overeenkomsten van de FPD. Doch deze verstrekke een foutief advies.

Immers, zich baseren op de principes van de logica leidt tot de conclusie dat een mix van de beide hoger beschreven procedures niet in overeenstemming te brengen is met artikel 17 van de overeenkomst tussen België en de Verenigde Staten. Ons onderzoek toont aan dat een dossierbeheerder de workflow voor herneming van het onderzoek ten onrechte had afgesloten. Kortom een punctuele menselijke fout die door de bemiddeling van de Ombudsdienst Pensioenen werd rechtgezet.